

Aprenentatge servei a l'Hospitalet de Llobregat

Ens fa créixer

Enric Roldán Bermejo (coord.)

**Aprenentatge servei a
l'Hospitalet de Llobregat**

Ens fa créixer

Enric Roldán Bermejo
(Coordinador)

col·lecció/5
josefina gómez olivares

ceh
centre d'estudis
de l'hospitalet

© dels respectius autors dels capítols i del coordinador de l'edició.

© Centre d'Estudis de L'Hospitalet
Av. Josep Tarradellas, 44. (Espai Molí). 08901 L'Hospitalet de Llobregat
celh@celh.cat
www.celh.cat

Col·lecció/5 Josefina Gómez Olivares
Primera edició: març de 2015
ISBN: 978-84-937806-7-8
Dipòsit legal: B 4110-2015
Correcció: Montserrat Torra
Producció: Ambar Comunicació, SL (ambar@periodistes.org)
Dibuix de portada: Ladis Girona
Disseny de la portada: Creators, amb la col·laboració de Miquel Roldán i Víctor Vila

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra ha de comptar amb l'autorització escrita dels titulars de la propietat intel·lectual, excepte en el que la llei preveu expressament al respecte. La infracció d'aquests drets pot ser constitutiva de delictes contra la propietat intel·lectual (art. 270 i seg. del Codi penal). Tots els drets reservats.

Sumari

Presentació	9
Introducció.....	11
1. APS... AIXÒ QUÈ ÉS?.....	15
Per Roser Batlle Suñer, pedagoga, emprenedora social de la Xarxa Ashoka, membre del Centre Promotor d'ApS de Catalunya. Impulsora de l'ApS	
2. INVENTARI DE PROJECTES APS DE L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	27
Per Sara Plaza i Josep M. Tarrats, tècnics de la Regidoria d'Educació. Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat	
3. INVENTARI HISTÒRIC DE PROJECTES APS DE L'HOSPITALET	31
Per Sara Plaza i Josep M. Tarrats	
4. ONZE PROJECTES D'APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET	33
4.1. Apadrinament lector	
Per Rocío Fernández i M ^a José Laborda, de l'Escola Menéndez Pidal	
4.2. Conèixer és estimar	
Per Bengi Herrera de l'INS Bisbe Berenguer amb la col·laboració de Carme Ruiz i Núria Trilla, de l'Escola d'Educació Especial l'Escorça	
4.3. El barri camina	
Per Ester Badal, del Centre de Formació d'Adults Can Serra	
4.4. Estampa el bosc	
Per Anna Recio Macho i Montse Zaera García, de l'INS Bellvitge	
4.5 Fem empresa amb servei a la comunitat	
Per Begoña Leyva Fernández, del Centre Esclat	
4.6. Joves pel barri	
Per Núria Canillas i Merche García, de l'Esplai de la Florida	
4.7. La participació de les famílies a la secundària	
Per Bibiana Marín, del Grup Investigació-Acció Participativa de l'Hospitalet (GIAP-L'H)	
4.8. La xarxa del projecte Cicerone	
Per M ^a José Pérez i Núria Ramos, del Pla Educatiu d'Entorn	
4.9. El Taller Comunica dels estudiants d'ESADE a l'Hospitalet de Llobregat	
Per Jara Costa Duran, d'ESADE	
4.10. Trobades solidàries	
Per Mayte Ortega, del Centre Educatiu FAX i Anna Bonilla i Teresa Carmona, del Centre Ocupacional Can Serra	
4.11. ApS en bicicleta. El projecte Ho fem en bici?	
Per Jaume Agustí, de l'INS Torras i Bages	

5. QUÈ EN PENSEN, DE L'APRENTAGE SERVEI?	123
5.1. Jordi Ibáñez, director de l'INS Eduard Fontserè	
5.2. Pilar Massana, cap de l'Àrea Bàsica de Serveis Socials de Bellvitge i El Gornal	
5.3. Felipe Campos, director de l'Associació Educativa Itaca	
5.4. Blanca Solana, cap de negociat de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat	
5.5. Elena García, coordinadora pedagògica de l'INS Rubió i Ors	
5.6. Jordi Caballé, Servei Educatiu de l'Hospitalet	
5.7. José Manuel Reinoso, director de l'Escola Pau Vila	
5.8. Justo Herrera, president del Casal de Gent Gran de Sant Josep	
5.9. Ricard Vicente, director del Club d'Esplai Pubilla Cases-Can Vidalet	
5.10. Artur Vidal, assessor LIC de l'Hospitalet	
5.11. María José Pérez, coordinadora territorial del Pla Educatiu d'Entorn	
5.12. Jordi Roca, inspector d'Educació, inspector coordinador de l'Hospitalet	
5.13. Carmen Camacho, directora tècnica del Centre Ocupacional dels Tallers Bellvitge	
5.14. Lourdes Ruiz, directora pedagògica Secundària del Col·legi Pare Enric d'Ossó	
5.15. Lluís Esteve, Regidor d'Educació de l'Hospitalet de Llobregat	
6. QUÈ ENS DIUEN ELS ALUMNES QUE PARTICIPEN EN PROJECTES D'APRENTATGE SERVEI?	193
7. FAMILIARS I PERSONES ADULTES QUE HAN PARTICIPAT EN PROJECTES APS ENS DONEN ALGUNES OPINIONS	203
8. UN EXEMPLE DE CIUTAT QUE TREBALLA PER A L'APS: L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	207
Per Enric Roldán Bermejo, El Casalet-Grup Permanent ApS l'Hospitalet	
9. DEU OPINIONS DES DE FORA DE L'HOSPITALET DE LLOBREGAT Martí Boneta i Carrera, Laura Campo, Giorgio Giuliani, Gené Gordó i Aubarell, Chantal Jouannet , Anna Ibarz Lozano, Ana María Scala Eduán, M. Dolors Sabater Puig, Marisol Uria, Pedro Uruñuel.....	215
10. PER QUINS MOTIUS VAL LA PENA FER APS?.....	225
Per Josep M. Puig Rovira, catedràtic de Teoria l'Educació a la Universitat de Barcelona i membre del Grup de Recerca en Educació Moral (GREM).	

Agraïments

*Les petjades de les persones que
van caminar juntes, mai s'esborren.*
Proverbi africà

A totes les escoles, instituts, entitats, serveis i a totes les persones que fan aprenentatge servei a l'Hospitalet. Molt especialment a totes aquelles que han col·laborat en l'elaboració d'aquest llibre.

Són aquestes:

Jaume Agustí
Ester Badal
Roser Batlle
Martí Boneta
Anna Bonilla
Jordi Caballé
Carmen Camacho
Laura Campo
Felipe Campos
Núria Canillas
Teresa Carmona
Jara Costa
Manuel Domínguez
Lluís Esteve
Rocío Fernández
Elena García
Merche García
Giorgio Giuliani
Gené Gordó
Bengi Herrera
Justo Herrera
Jordi Ibáñez
Anna Ibarz
Chantal Jouannet
Mª José Laborda
Begoña Leyva
Bibiana Marín
Pilar Massana
Mayte Ortega

8) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

Mª José Pérez
Sara Plaza
Josep M. Puig
Núria Ramos
Anna Recio
José Manuel Reinoso
Jordi Roca
Carme Ruiz
Lourdes Ruiz
M. Dolors Sabater
Ana Maria Scala
Blanca Solana
Josep M. Tarrats
Núria Trilla
Marisol Uría
Pedro Uruñuela
Ricard Vicente
Artur Vidal
Montse Zaera

A Ladis Girona pels seus dibuixos;
i a l'Anna Clara Giordano per les seves traduccions de i a l'italià.

4. Onze projectes d'aprenentatge servei a l'Hospitalet

L'aprenentatge servei fomenta la responsabilitat, la comprensió de la realitat, la perseverança, la generositat, el respecte als valors. Coopera a la maduresa dels alumnes.

José Antonio Marina

4.1. Apadrinament lector: El plaer de llegir i compartir la lectura

QUÈ FEM: PRÀCTICA DE REFERÈNCIA DE LECTURA:
FER LECTURA ENTRE PADRINS I FILLOLS

Els nens i les nenes de 6è llegeixen als nens i a les nenes de segon i viceversa.

1. DADES DEL CENTRE I DE L'ACTIVITAT

L'Escola Menéndez Pidal és un centre que es troba situat al barri de la Florida, al municipi de l'Hospitalet de Llobregat. Aquests darrers anys, la població del barri ha canviat amb la incrementació de la immigració, per la qual cosa també hi ha hagut canvis en el tipus d'alumnat.

És una escola de triple línia que imparteix educació infantil i primària, amb la incorporació d'una USEE des del curs 2010-2011. L'escola té un total de 640 alumnes aproximadament i incorpora constantment nens i nenes procedents de diversos països (matrícula viva). Aquesta variable fa que els grups classe variïn molt de composició al llarg de la seva història escolar. Els alumnes estan distribuïts en 3 edificis connectats pel pati.

Gran part de l'alumnat que hi ha al centre procedeix d'Amèrica del Sud, però també n'hi ha d'altres països del món com ara la Xina (en menor percentatge), el Marroc, l'Índia, el Pakistan i d'altres orígens. El poc alumnat autòcton que tenim al centre (aprox.

34) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

2-3%) és de franges socioeconòmiques i culturals desafavorides. El percentatge d'alumnat que té com a llengua materna el català és inexistent. La gran majoria dels infants té la llengua castellana o, en molts casos, una llengua estrangera. El 78% aprox. de nens i nenes vinguts de fora del territori espanyol o nascuts a l'Estat mantenen la seva llengua materna, els costums culturals, les tradicions, i, en definitiva, allò que els arrela al seu país d'origen.

La gran diversitat lingüística de l'alumnat, a més de la diversitat de Necessitats Educatives Específiques i, de vegades, de motivació, fa que quan plantegem el Taller i les diferents activitats hem de tenir present com atendre aquesta multiplicitat de nivells per poder-los atendre tots amb una proposta comuna.

Composició del grup: L'activitat se centra en 2 nivells, 2n i 6è (entre 130 i 150 alumnes en funció del nombre d'alumnes per aula).

El perfil de l'alumnat és molt heterogeni i els diferents nivells d'aprenentatge i de competència lectora que tenen fa que de vegades hi hagi dificultats per seguir el ritme escolar.

Els/les alumnes nouvinguts/des de 6è que no tenen prou competència lectora no participen en aquesta activitat i resten a l'Aula d'Acollida.

A mesura que adquireixin aquesta competència, s'aniran incorporant al projecte.

Els alumnes d'EE participen en un grup molt reduït.

2. JUSTIFICACIÓ I CONTEXTUALITZACIÓ (d'on parteix la proposta)

La lectura és un dels continguts bàsics del procés d'ensenyament-aprenentatge dels infants. El procés lector du implícit una sèrie d'habilitats tant lingüístiques com socials que els ajudaran a desenvolupar diverses capacitats que de ben segur faran servir en molts dels àmbits de la seva vida quotidiana.

És important que l'escola ofereixi les eines necessàries perquè agafin l'hàbit lector i aconseguixin llegir *pel gust de llegir*.

El projecte sorgeix a partir de la necessitat de l'alumnat de millorar el procés lector i la comunicació lingüística en tots els seus aspectes.

L'apadrinament lector consistiria a compartir un espai en el qual els nens i les nenes més grans de l'escola (alumnat de sisè) fan lectura i expliquen contes als petits de primària (alumnat de segon). Amb aquest projecte s'intenta que tant els uns com els altres visquin una experiència d'aprenentatge lector, en el qual els nens i les nenes de sisè curs facin de "padrins" lectors i ajudin a aprendre a llegir als infants de segon i que aquesta activitat sigui engrescadora i el més motivadora possible per tal que encomanem **el plaer per llegir**.

Com a objectius de l'activitat ens plantejem els següents:

- Millorar el nivell lector dels alumnes de segon.
- Establir relacions comunicatives en llengua catalana entre els alumnes de cicle inicial amb els de cicle superior.
- Relacionar-se i implicar-se amb alumnes més petits per tal de facilitar la integració dels alumnes a l'entorn de l'escola.
- Permetre una atenció més individualitzada en la llengua.
- Facilitar la llengua catalana com a llengua vehicular entre l'alumnat.
- Motivar el gust per la lectura.
- Reforçar el vocabulari i la pròpia parla i poder ampliar-lo.
- Desenvolupar la imaginació, la creativitat i la fantasia.
- Gaudir dels contes i dels diferents tipus de textos que hi ha al nostre abast.
- Establir i respectar el compromís d'ajuda i cooperació entre alumnes de diferents cicles.

3. DESENVOLUPAMENT DE L'EXPERIÈNCIA

ALUMNES

Abans d'iniciar l'apadrinament, cal explicar a l'alumnat el funcionament del projecte, la importància del compromís que adquireixen i de la responsabilitat que això representa. Així mateix, aquest compromís quedarà reflectit en un *contracte* que signaran el *padrí* o la

36) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

padrina i el *fillol* o la *fillola* el dia que es començarà l'apadrinament. Aquest contracte estarà relacionat amb un carnet lector que tindrà cada alumna/e.

Al llarg del primer trimestre es prepararà l'alumnat per iniciar l'apadrinament i es recolliran contes, textos de coneixement del medi... per llegir, de tal manera que quedin recollits en un portafoli o quadern d'aprenentatge. A partir del mes de novembre, es començarà l'apadrinament. Aquesta activitat es farà en una hora de lectura.

Cada alumne/a de sisè tindrà un full de seguiment del seu fillol o fillola per tal que pugui anar-hi anotant els seus avenços i comentar-los positius.

Aquest full, en finalitzar el trimestre, se li entregarà al mestre corresponent per tal que en faci el seguiment oportú i així pugui avaluar el procés lector del seu alumnat.

MESTRES

Al llarg dels dos primers mesos del curs, els tutors i les tutores de 6è i 2n es reuniran per organitzar l'apadrinament i seqüenciar-lo temporalment. Es distribueixen les parelles formades per un nen o nena de sisè i un altre de segon (s'intentarà que siguin parelles de diferents nacionalitats per evitar que segueixin la conversa en la llengua materna), tenint en compte aspectes com ara el nivell de competència comunicativa lingüística, a més de la personalitat i les motivacions, entre d'altres.

En un primer moment, l'equip docent implicat en l'apadrinament seleccionarà les diferents lectures (literatura i coneixement del medi). Una vegada escollits els textos, es presentaran a l'alumnat de sisè (CS) per preparar, en primer lloc, la lectura en veu alta: l'entonació, la puntuació, la fonètica... adequada i constituir així un bon model de lectura; en segon lloc, les tutores de 6è treballaran la lectura individual, en silenci, per aconseguir el màxim d'inferència de les lectures a partir de dues estratègies: **6W** per als textos de literatura i **mots clau** per al coneixement del medi.

Per a les lectures de literatura (contes, llibres, articles periodítics...): els alumnes han d'estar pendents de trobar i respondre les 6 W angleses, tant a nivell oral com escrit: qui, què, com, quan, on i per què (Who, What, How, When, Where and Why).

Per a les de coneixement del medi: els alumnes busquen al text els mots clau. Per exemple, han de buscar 5 paraules importants (idees principals) i 5 paraules interessants (idees secundàries). En un primer moment, només les han d'encerclar o subratllar. A partir d'aquí, i després de dues o tres lectures, han d'establir relacions d'interdependència d'aquestes paraules clau en forma de mapa conceptual, esquema, amb el suport d'imatges, etcètera. Després els demanarem diverses evidències orals o escrites que quedaran reflectides en una graella per constatar que han fet seu aquell coneixement.

Durant l'activitat no només es llegirà, sinó que els padrins i padrines aplicaran les estratègies apreses o qualsevol altra activitat relacionada amb les habilitats lingüístiques, depenent de les necessitats del seu fillol o fillola. En el cas que encara no domini les habilitats de descodificació, la mestra proporcionarà un material més senzill per tal que pugui seguir sense dificultats (fitxes de lectura, imatges, *memory's*...).

De la mateixa manera, pot haver-hi algun nen o nena de sisè amb dificultats lectores o bé amb el procés lector encara per millorar. En aquests casos es proposaran llibres de lectura fàcil, lectura de frases curtes, jocs amb imatges i una única paraula. Una altra proposta seria que dos padrins tinguessin un únic fillol o fillola.

4. AVALUACIÓ I VALORACIÓ

Del projecte d'Apadrinament Lector a la nostra escola valorem:

- L'organització: Molt positiva, malgrat tractar-se de set grups que treballen de manera paral·lela. Una de les propostes de millora és que es faci extensiu a altres cursos. El fet que els textos estiguin treballats pels alumnes de 6è facilita la lectura i la comprensió i millora els resultats.

38) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

- Els resultats: es destaca la millora de l'ambient del grup i la relació entre companys. Igualment, millora el nivell lector dels alumnes de segon i pels de sisè és molt positiu poder ensenyar a llegir els més petits i sentir-se protagonistes del seu aprenentatge.

Rocío Fernández i Mª José Laborda

Cap d'estudis i directora de l'escola Menéndez Pidal

"La unió fa la força i la diversitat, la riquesa"

4.2. Conèixer és estimar

*...Va clavar la seva mirada a la meua i va demanar-me: Jo també corro?
La resposta va ser fàcil: És clar, tu també!*

Una mica d'història

Aquesta pregunta va ser la que Òscar, un alumne amb espinà bífida en cadira de rodes, va formular a la seva professora d'Educació Física Esther Vilalta a començaments del curs 1997/1998.

Aquesta situació en un crèdit comú d'Educació Física, sumada a una profunda sensibilitat envers l'Educació Física adaptada, el món de la discapacitat i l'educació inclusiva, van afavorir els primers contactes entre l'Institut Bisbe Berenguer i l'Escola d'Educació Especial l'Escorça, tots dos centres situats al barri de Santa Eulàlia de l'Hospitalet de Llobregat. D'aquesta manera naixia un projecte de col·laboració entre ambdós centres que va donar pas al "Conèixer és Estimar" que coneixem avui i que continuem construint.

Les presentacions

Tota història té els seus protagonistes que la fan possible. En aquest cas estem parlant de les alumnes i els alumnes de dues escoles properes físicament a tocar de les noves instal·lacions de la nova Ciutat de la Justícia a l'Hospitalet de Llobregat.

1. L'Institut Bisbe Berenguer

És un centre públic de secundària creat a les instal·lacions d'un antic CEIP al carrer Aprestadora al curs 97/98, amb un alumnat que pertany a una classe socioeconòmica mitjana-baixa que actualment consta de tres línies d'ESO i dues de batxillerat. L'Institut es va reformar de manera integral durant els cursos 2010-2011 i 2011-2012 i a les seves aules hi conviuen alumnes de fins a quinze nacionalitats i projectes diversos: Història oral, Comenius, Associació Esportiva Escolar, Olimpabisbes, Èxit és Hàbit...

2. L'Escola d'Educació Especial l'Escorça

Neix de les necessitats d'un grup de famílies amb fills i filles amb discapacitats que l'any 1978 van aconseguir que l'Ajuntament de la ciutat els concedís la masia l'Escorça per poder atendre les seves filles i fills de forma professional, primer com a centre de dia i després com a escola. L'any 1990 l'escola es va traslladar a un local de nova construcció a tocar de la Ciutat de la Justícia.

L'Escola l'Escorça atén alumnes d'entre 3 i 18-21 anys amb discapacitat intel·lectual, física i motriu i amb pluridiscapacitats. Tots presenten un alt grau de dependència i considerables barreres per a la comunicació.

Els inicis

Amb la voluntat de voler atendre alumnes amb discapacitat a les classes d'E. F. durant els primers anys de la LOGSE (es van suprimir els exempts d'Educació Física) i d'acostar aquesta realitat a la resta de companys i companyes, naixia a l'Institut Bisbe Berenguer el crèdit variable Conèixer és Estimar, en el qual es volia atendre també els alumnes amb una intel·ligència emocional per sobre de la mitjana. El contingut principal d'aquest crèdit variable era l'esport adaptat, i en aquest crèdit els alumnes aprenien a jugar a bàsquet en cadira de rodes, voleibol adaptat, goalball, bocia, atletisme per a invidents... L'assignatura es va desenvolupar durant dos trimestres de dos cursos consecutius

Els primers contactes amb l'Escola d'E. E. l'Escorça es remunten al curs 2002-2003, en què es van desenvolupar projectes conjunts, com la construcció d'un túnel sensorial on participaven dues professores de l'Escorça i la professora d'E. F. del Bisbe Berenguer amb la col·laboració de la professora de Visual i Plàstica i alguns alumnes del Conèixer és Estimar, que en el seu temps lliure van començar a col·locar les primeres pedres del projecte.

Creure en les possibilitats dels alumnes, amb discapacitats o no, que van començar, va portar les dues professores (Esther Vilalta i Carme Ruiz) a presentar una altra proposta i convèncer els seus

dos equips directius corresponents, donant consistència i continuïtat a les trobades puntuals anteriors i donant pas al projecte que coneixem avui dia.

Dinàmica de l'activitat

L'estructura i dinàmica de l'activitat actualment és fruit d'una evolució al llarg dels anys on han participat diferents actors. Entre aquests caldria destacar la implicació dels equips directius de tots dos centres, que han facilitat una estructura horària coincident i els recursos humans necessaris per al seu desenvolupament.

Durant el curs 14-15, i ja des de fa uns quants anys, l'activitat de Conèixer és Estimar forma part del Projecte Educatiu de Centre amb un objectiu clarament transversal, i a l'Institut Bisbe Berenguer es troba inclosa dins el currículum de l'àrea d'Educació Física com a matèria optativa a tercer curs de l'ESO, on es desenvolupen dues sessions setmanals d'una hora de durada durant un quadrimestre per grup (en total dos grups d'alumnes realitzen l'activitat anualment).

De les dues sessions setmanals, una (dimarts) està destinada a conèixer diferents esports adaptats com la boccia, el goalball, voleibol adaptat, judo per a invidents, bàsquet en cadira de rodes...,

42) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

i també es dedica força temps de les sessions de dimarts a preparar activitats per poder desenvolupar amb els companys de l'Escorça i a reflexionar i buscar solucions a les inquietuds, pors i qüestions diverses que sorgeixen del treball que cada dijous comparteixen amb els alumnes de l'Escorça.

La sessió dels dijous és la més esperada pels alumnes. Sortim de l'Institut i ens dirigim caminant a trobar-nos amb els companys de l'Escorça. Cada alumne/a (o per parelles) de l'Institut té assignat un company/a de la nostra escola veïna i, en arribar al seu centre, ja comença l'activitat pròpiament dita, en què els alumnes se saluden i reben informacions dels tutors i tutores sobre l'estat general de cada alumne/a.

Un cop realitzat el desplaçament al gimnàs de l'Institut, els alumnes comparteixen una estona de jocs, activitats sensorials, habilitats motrius com prensions o desplaçaments... durant una hora de durada. L'activitat diària finalitza amb la tornada al centre i l'acompanyament fins a les diferents aules de cadascun dels alumnes de l'escola d'E. E.

Feina prèvia

Des del moment en què un alumne del Bisbe Berenguer realitza la seva primera sessió d'aquesta matèria optativa fins al primer contacte amb alumnes de l'Escorça, es realitza el següent procés:

- S'informa l'alumne de la dinàmica general i els objectius principals del projecte.
- Es realitzen sessions de sensibilització envers el món de la pluridiscapacitat a càrrec de professores de l'Escorça (Carme Ruiz i Núria Trilla).
- Es donen instruccions de seguretat i sobre l'ús correcte d'una cadira de rodes i aspectes a tenir presents durant el desplaçament i l'activitat posterior.
- Mirem i comentem amb els alumnes un vídeo del projecte del curs anterior al seu on els seus companys desenvolupen activitats del dia a dia del projecte.

Un cop fet això, convidem els alumnes del curs anterior que van participar al projecte que realitzin una nova sessió de Conèixer és Estimar (CxE), en la qual presentaran als alumnes nous la parella assignada el curs o quadrimestre passat (sessió de traspàs d'informació).

Després d'això se'ls demana que expliquin en una redacció amb quin company o companya de l'Escorça s'han trobat més còmodes i per què. Un cop avaluada aquesta reflexió, es formen els grups (parelles o tríos) de treball del quadrimestre.

Què en pensen els nostres alumnes?

Durant el curs, els nois i noies del Bisbe Berenguer han de fer un recull de sensacions en forma de diari cada dues o tres setmanes on han d'explicar les activitats fetes durant les sessions, proposar noves activitats o idees, parlar de les sensacions que han viscut i com aquestes evolucionen durant el temps...

De totes aquestes redaccions lliurades durant cursos, que fan que els professionals d'ambdós centres continuem aprenent i emocionant-nos dia a dia, m'agradaria destacar el fragment següent:

44) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

Muchos creen que somos nosotros los que tenemos que enseñarles cosas a ellos, pero no saben que nosotros también aprendemos de ellos, como por ejemplo a superarse, ellos viven de ello, viven teniendo que superarse y esforzarse para cada día mejorar. Y es que son niños especiales que te hacen sentir especial.

Naomi Collao Jiménez, 3r ESO

Llegint aquestes paraules de la Naomi i reflexionant sobre l'aprenentatge servei, arribem necessàriament a la conclusió que no queda tan clar qui ensenya a qui, i és que tots els actors implicats reben i donen servei i tots plegats, alumnat i professionals dels dos centres, aprenen uns dels altres.

Els i les alumnes de l'Escorça no poden articular ni escriure paraules, però poden expressar i transmetre'ns el que senten i aprenen, només cal atendre i escoltar els seus senyals: la seva veu, la gestualitat facial, corporal, quan apareix el somriure, l'abraçada o bé un sospir en veure arribar el seu company del Bisbe. Dijous a dijous observem i descobrim com, acollits pels seus companys, van superant els propis grans reptes, cadascú amb la seva petita o gran acció.

Però a més, sense ser-ne conscients, esdevenen grans mestres artífex i provocadors de l'aprenentatge dels altres: ajuden i ensenyen els seus companys i companyes que ja cursen secundària a trencar barreres socials, personals, a vèncer la por i la inseguretat davant la seva diferència i a descobrir el seu valor positiu. Definitivament podem afirmar que s'estableixen ponts de comunicació que fan possible la relació i que l'un a l'altre es reconeixin mútuament com a companys amb qui compartir experiències significatives, d'aprenentatge i de convivència, més enllà de les respectives capacitats (cognitives, físiques i/o sensorials).

I després d'acabar CxE, què?

Un cop l'alumne acaba l'optativa a 3r d'ESO, tot l'equip de professionals al voltant del projecte intentem oferir possibilitats de continuïtat per a aquells alumnes que han demostrat saber veure

el projecte com a quelcom més que una simple matèria que s'ha de fer i intentar aprovar. Per fer això possible, ens oferim com a tutors de treballs de recerca a batxillerat, per orientar futurs estudis relacionats amb l'Educació Especial, fer d'intermediaris entre els alumnes del Bisbe Berenguer i les famílies de l'Escorça per poder mantenir el contacte fora d'horari escolar...

Dins d'aquest marc de col·laboració i assessorament vam tenir la sort de poder veure com una alumna de les primeres promocions del projecte acabava els seus estudis de magisteri en educació especial i feia les seves primeres passes professionals a l'escola Escorça.

CxE a l'actualitat

Conèixer és Estimar és un projecte madur i consolidat en tots dos centres, a la vegada que integrat en la dinàmica i funcionament de les dues entitats que el van iniciar. Això no vol dir que el projecte hagi perdut la seva flexibilitat i capacitat d'adaptació necessàries per poder funcionar i evolucionar any rere any, més aviat al contrari.

El nostre projecte s'està compartint actualment amb d'altres escoles d'educació primària de la zona, com són l'escola Prat de la Manta i l'escola Pau Vila. En una d'aquestes escoles (Prat de la Manta) s'organitzen des de fa ja quatre cursos trobades entre alumnes de l'Escorça i del centre de primària, en les quals els alumnes del Bisbe Berenguer actuen de canalitzadors per possibilitar la interacció de les dues escoles i facilitar la inclusió dels alumnes d'Educació Especial.

En resum, Conèixer és Estimar gaudeix de bona salut i ganes de créixer que ens aporten cada curs tots els alumnes i les alumnes que hi participen i fan possible aquesta fantàstica realitat.

Bengi Herrera,
professor d'E. F. de l'Institut Bisbe Berenguer
amb la col·laboració de **Carme Ruiz** i **Núria Trilla,**
professores de l'escola l'Escorça

Esther, no t'oblidem. El contagi de les teves il·lusions són encara la nostra motivació.

4.3. El barri camina: experiència ApS en el CFA Can Serra

*La relación con la gente mayor me ha aportado confianza
y he compartido experiencias.*

*Les persones grans m'han aportat coneixements i respostes
a preguntes que m'havia plantejat.*

*Me he sentido satisfecha por haber hecho algo bueno
y desinteresado a la sociedad.*

Ha sigut una experiència especial i records molt bonics.

El barri camina és un projecte d'aprenentatge servei que es desenvolupa des de l'escola d'Adults de Can Serra amb la participació de la residència de gent gran Francisco Padilla i l'Esplai Can Serra.

L'escola

El CFA Can Serra és un centre públic de formació de persones adultes on s'ofereix formació reglada: Educació Secundària Obligatoria per a adults i Cicle de Formació Instrumental; i també formació complementària, com ara el coneixement del català, castellà i anglès, la informàtica i la preparació a proves d'accés a CFGS i d'accés a la universitats per a majors de 25 anys.

Davant d'aquest ventall formatiu, hom pot imaginar que a l'escola hi trobarem una gran diversitat d'alumnat, i no només pel que fa als interessos de formació, sinó també pel que fa a les seves edats. Tots ells arriben a l'escola per voluntat pròpia i persegueixen un objectiu comú: *millorar la seva qualitat de vida a través de l'aprenentatge*.

Perfil

El perfil de l'alumnat és, també, molt divers. Per una banda, tenim alumnes que tenen molt clar què fan a l'escola i per què estan

48) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

aquí; per l'altra, hi ha alumnes amb una motxilla de fracàs escolar, baixa autoestima o amb problemes familiars que compliquen el seu èxit escolar. Finalment tenim els aturats de llarga durada, que veuen l'escola com una possibilitat de trobar feina o per ocupar el temps i evitar pensar en la precària situació que viuen.

El projecte

Des del centre vèiem la necessitat de fer quelcom més a part d'impartir ensenyaments curriculars. Calia fer alguna activitat que fes que l'alumnat se sentís protagonista, és a dir: important davant dels altres per la seva actitud, capacitat, dedicació, altruisme i compromís, i que això els portés a millorar el seu estat personal. Així va néixer l'interès per desenvolupar un projecte d'APS.

Vam iniciar el treball durant el curs 2010-11, dirigint-nos bàsicament a l'alumnat jove (menys de 25 anys). Amb la col·laboració de l'Esplai Can Serra vam aconseguir que la majoria dels nois i noies inscrits acabessin el curs.

Tot i que l'experiència va ser molt positiva, vam observar que no estàvem cobrint totes les necessitats (pel que fa a horaris i per-

fil) de l'alumnat, així que vam decidir oferir el servei a altres entitats del barri. Per aquest motiu vam entrar en contacte amb la residència de gent gran Francisco Padilla. Aquesta circumstància és, principalment, el factor diferenciador del projecte **El barri bamina** respecte d'altres projectes d'APS: per primer cop l'alumnat podia escollir entre fer el servei a l'Esplai, a la Residència o compartir el seu temps amb les dues entitats.

Des dels inicis, l'alumnat que hi participa ho fa per pròpia iniciativa i fora de l'horari escolar. Tot i això, durant el curs 2013-14 es van inscriure i van finalitzar el projecte 20 alumnes. Cal destacar la importància del treball de sensibilització des de les tutories, la posterior reunió de motivació adreçada a aquelles persones a qui ha interessat i el seguiment durant tot el programa. Fora de l'horari lectiu, reben unes sessions teòriques per introduir-los al món del voluntariat i després passen a fer el servei, ja sigui a la residència, a l'esplai o en ambdues entitats, segons els seus interessos o capacitats.

Al llarg d'aquests dos darrers cursos, l'alumnat participant ha estat molt divers i, en contra del que pensàvem, l'edat no ha estat el motiu pel qual s'han decantat per fer un o altre servei. Els ha mogut el fet de sentir certa sensibilitat envers els nens o la gent gran.

50) APRENETATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

L'experiència consisteix en 12 sessions d'1 hora i 30 minuts (cinc sessions teòriques que fan al centre educatiu de la mà de l'esplai i la resta en el centre on fan el servei). En aquestes trobades es treballa la cohesió del grup, l'autoconeixement, el desenvolupament de les pròpies capacitats i el treball en equip. A la darrera sessió teòrica que es fa en el centre hi assisteix, també, el personal de la residència i és en aquest moment quan els alumnes ja poden decidir on volen fer el servei i el seu calendari. En aquesta darrera fase, els continguts passen a ser més concrets: coneixement de l'espai, del personal que hi treballa, del perfil de l'usuari (nen o persona gran), del paper del voluntari/a, activitats que hauran de realitzar, entre d'altres.

A tall d'exemple, i en el cas de la residència, els participants del projecte col·laboren amb el personal tècnic fent l'acompanyament de la gent gran en les activitats lúdiques, o participant en els tallers de memòria i educació física segons la capacitat de l'alumne/a.

Des de l'escola, la mestra coordinadora fa el seguiment del projecte mitjançant reunions amb els responsables de les dues entitats i també amb entrevistes amb l'alumnat. Un cop finalitzat, tant els promotors del projecte com els participants en fan una valoració i proposen millores del projecte.

Com a reconeixement al treball realitzat, l'ApS finalitza amb un acte festiu de cloenda entre tots els participants a les instal·lacions de la residència, on es fa el lliurament d'un diploma acreditatiu.

Finalment, i en tractar-se d'adults, el projecte permet una continuïtat, perquè no s'acaba amb les 12 sessions sinó que després als participants se'ls obre la possibilitat, segons el servei que han fet, de realitzar el curs de monitors d'esplai gràcies al projecte "Trescajove" de la Fundació Catalana de l'Esplai o també poden formar part de la bossa de voluntariat de què disposa la Creu Roja de l'Hospitalet.

Ester Badal
Professora del CFA Can Serra

4.4. Estampa el bosc

Estampa el bosc va començar com una proposta ApS el curs 2012-13 amb alumnes que cursaven 1r de Batxillerat de la modalitat Arts a l'Institut Bellvitge. En el marc d'un curs de formació per a professorat, es va fer el disseny de les activitats que es durien a terme durant dos cursos. En el primer es va fer la formació de l'alumnat en les tècniques d'estampació i el contacte amb l'Aula de Cultura la Bòbila, on es desenvoluparia el taller posteriorment. El 2013-14 posem en marxa el taller de 35 h de durada, un dia a la setmana durant el segon trimestre. Van participar-hi 12 alumnes que ja estaven a 2n de Batxillerat i el taller es va obrir a 15 persones interessades. Tenint present les característiques dels receptors del Servei, els recursos dels quals disposàvem i l'objectiu artístic que es volia aconseguir, es va dividir el taller en tres parts.

PRIMERA PART

EN un primer moment calia apropar-se al concepte d'arbre. Calia trobar una activitat que exigís concentració i alhora fos senzilla per aconseguir que els adults perdessin la por de "no saber dibuixar". La millor manera era agafar com a referència la silueta de la mà de cada participant i utilitzant la **plantilla**, entendre el concepte de positiu i negatiu.

54) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

Després vam elaborar un tampó. En aquest exercici l'adult havia de fer un dibuix simple d'un element de la natura o de l'arbre. Es va recomanar evitar utilitzar línies massa fines que dificultessin el procés d'estampació, ja que l'adult havia d'adquirir confiança i seguretat amb les gúbies.

Els alumnes van explicar gràficament l'ús de les gúbies i posteriorment, amb peces de linòleum, vam assajar una pràctica.

I per últim, vam crear un paisatge amb arbres de diferent grandària per reconèixer la perspectiva. Cada adult havia de triar un arbre i portar un mínim de tres fotocòpies i fer una composició. Això obligava cada persona a identificar-se amb un cert arbre i observar el resultat, fent un reconeixement intuïtiu de la forma i la proporció.

Per acabar aquesta part, es va fer un arbre imaginari de la mida d'una cartolina utilitzant el tampó, la plantilla i el collage prèviament treballats de forma independent.

SEGONA PART

Els adults van iniciar el procés del linòleum dibuixant un arbre, de mida de 12x18 cm. Havien de preveure quina era la part negativa i quina la positiva en la realització del linòleum. Superada aquesta dificultat, van començar a buidar el linòleum amb diferents tipus de gúbies. Els alumnes de l'Institut van tenir un paper clau, ja que explicaven amb molta paciència i dedicació als adults aquesta tècnica i ajudaven en la part pràctica. Hem de tenir present que el material és molt resistent i per tant el buidat amb les eines va ser difícil per a ells. Els sergents van ser peces clau de suport per tal que no rellesqués el linòleum, que havia de ser tallat amb les gúbies, tot deixant en relleu la superfície que seria tintada i estampada. D'aquesta manera les parts que no queden en relleu deixen visible el blanc del paper.

Per tal d'estampar la imatge calia fer una introducció dels diferents tipus de tintes, papers i suports alternatius. Es van preparar quatre suports per poder observar les diferències a l'hora d'imposar color en un dibuix monocromàtic.

Es va passar a estampar els tres suports amb tinta negra, la qual havia de tenir una textura fina per poder estendre-la amb el corró. En el paper, la tinta adquireix una aparença opaca i uniforme amb una pressió constant i homogènia donada pel tòrcul i, si es treballa directament amb una cullera, l'aparença és més pictòrica i atmosfèrica.

56) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

Els adults van experimentar una estimulació sensorial i un suggeriment cromàtic, provocant en tots ells diferents emocions: alegria, sorpresa i un descobriment estètic a través de les imatges. Van gaudir en grup de les qualitats visuals tan diferents en funció dels materials, de l'ús de les eines i la manera en què la imatge s'havia generat, constituint un mètode interpretatiu sotmès a la seves capacitats creatives. Cada reproducció es convertia en una obra única, original i de grans possibilitats plàstiques. Van descobrir que amb el mínim d'elements es podia assolir la màxima expressió creativa.

TERCERA PART

Per una banda s'havien de mostrar els treballs realitzats pel grup i, per una altra, es volia fer una intervenció a l'espai urbà.

Ja estava previst que aquesta exposició coincidís amb les Festes de la Primavera de la ciutat de l'Hospitalet de Llobregat. Tots hi volien participar a l'hora i mostrar les feines realitzades, de les quals se sentien molt orgullosos. El muntatge de l'exposició va permetre treballar la idea que no s'ha de mostrar tot en una exposició, sinó que s'havia de fer una selecció, ja que es disposa d'un espai limitat.

Paral·lelament, es va fer una intervenció en el mobiliari urbà de La Bòbila amb la creació d'un bosc imaginari, en el qual es va poder

mostrar tot el que s'havia après en la realització del taller. Tots els participants del taller van mostrar gran nerviosisme en el muntatge de la intervenció pel fet de ser al carrer. S'havien de mostrar i això no és gens fàcil.

Cap al final del taller es va demanar que els participants expressessin en una paraula l'experiència. El resultat va ser: *respecte, alegria, elaborat, personal, superació, paciència, descobriment, compartir, gaudir...* En falta alguna més, però creiem que aquestes ja mostren les emocions que ha generat aquest taller.

Qualsevol que utilitzi un llapis, un guix, un pinzell o, fins i tot, un ordinador vol plasmar la imatge mental en un suport, però abans d'arribar a aquest resultat hem de manipular, experimentar i observar. I la idea que va conduir aquest taller va ser que, si per un moment som capaços d'utilitzar una gúbia com un llapis i un tros de linòleum com a suport, ens podem trobar davant d'una experiència nova.

Anna Recio Macho, Montserrat Zaera García
Professora de Visual i Plàstica i directora de l'INS Bellvitge

4.5 Fem empresa amb servei a la comunitat

*La pedagogia de l'èxit és convertir-se
en un element imprescindible per
retornar als joves la seva CONFIANÇA en
les seves competències.*

Chus Martín

“Aquells que no aprenien ofereixen allò que han après.”

Fem empresa parteix de la creença i convenciment que aprenem amb més força quan alguna cosa ens interessa, quan ens hi impliquem veritablement. Aprendre és incorporar, creure, sentir i trobar sentit.

L'aprenentatge i servei a la UEC (Unitat d'Escolarització Compartida) sorgeix com a idea de donar més força i sentit als aprenentatges d'aquells alumnes en risc de fracàs escolar. Aquells que s'han sentit despenjats, poc útils, poc competents, problemàtics, una mica diferents o diferents del tot, exclosos del sistema escolar. Motius diversos..., però en definitiva, els diferents, amb NEE, amb dificultats, etc. Els que senten i escolten en més d'una ocasió: “no serveix...no serveix per estudiar”. No serveixen per estar asseguts hores i hores mentre passen professors per les aules per impartir les matèries que tant han preparat. Alumnes que no serveixen per clavar els colzes a sobre dels papers i solen ser molt molestos i si no molesten és perquè decideixen no anar a classe. Però..., sí que serveixen, i molt. Aprenen i aquests aprenentatges serveixen per a un mateix i per als altres, no només per obtenir una qualificació a final del trimestre o del curs. Poca cosa!

La nostra experiència de més de 30 anys treballant amb adolescents que necessiten aprendre d'una altra manera ens demostra que s'esforcen i es motiven més quan el seu treball, els seus aprenentatges són visibles, palpables, tenen una utilitat, són aprenentatges funcionals.

Els alumnes de la UEC aprenen mitjançant un currículum adaptat. Una bona part de les matèries són tallers. Treballen en grups re-

60) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

duïts de 10-11 alumnes acompanyats per un educador o educadora de referència i amb un mestre de taller especialitzat.

Els aprenentatges queden reflectits de manera immediata en les seves peces, les seves accions com mobles de fusta, peces de ferro, receptes de cuina, peces de ceràmica, dibuixos, exercicis físics i d'expressió corporal, execucions musicals, parets pintades... que mostren i reben la valoració de la família, professors, amics, Serveis Socials, EAIA, CRAE, etc.

Però hem de donar una pas més, hem de treballar el sentit col·lectiu, l'autonomia i iniciativa personal, la implicació en l'entorn, el medi, la competència matemàtica, lingüística..., les competències bàsiques i professionals. La preparació per a la vida adulta com a ciutadans actius. En definitiva incloguem la metodologia per projectes amb ApS com a aprenentatges per a la vida.

Aquesta metodologia s'inclou com a matèria de 5 hores setmanals durant un curs i s'anomena **Fem Empresa**. La realitzen alumnes de 4t d'ESO. Simulen una empresa que rep demandes a partir de necessitats reals de l'entorn. En aquesta empresa s'articula l'emprenedoria, el treball per projectes i ApS com a aprenentatges globalitzats, integrals.

Com ho fem? El projecte sorgeix al 2009 arran d'una estreta relació de col·laboració entre el grup de recerca en Educació Moral (GREM) de la Universitat de Barcelona i la UEC. Des del GREM s'estava treballant la metodologia d'aprenentatge i servei com una de les línies prioritàries d'investigació i existia la voluntat d'implementar aquesta pràctica en col·lectius en desavantatge social. Sorgeix la idea de col·laboració entre la UEC i el parvulari del Centre d'Estudis Joan XXIII del mateix barri. El Grup Empresa construeix el **racó de perruqueria per a la ludoteca del parvulari**.

A partir d'aquí cada curs realitzem dos projectes: el projecte intern, que parteix d'una necessitat del centre, i el projecte extern, que parteix d'una demanda del barri, ciutat o territori.

Els projectes interns deixen l'empremta dels alumnes en el centre millorant el seu espai, el d'usuaris i professionals, en definitiva,

un espai educatiu que fan seu i de la seva ciutat. Els projectes han estat taules d'ordinadors per a l'aula de reunions i reforç de Centre Obert. Taules d'ordinadors i armari de materials per a la ludoteca de joves. Sala de treball dels educadors del Centre Obert i esplai, rehabilitació i construcció de mobiliari del taller de fusteria després d'una inundació.

Com a projectes externs després del 2009, en el curs 2010-11 es construeixen teatres per ambientar el racó del conte dels alumnes de primer cicle de primària del Col·legi Pare Enric d'Ossó, i material d'aula (tres en ratlla i geoplans).

Del 2011 al 2013 es construeix el mobiliari de la caseta de dues plantes de la ludoteca del grup de Pitufos, infants de 3 a 5 anys, i racó d'infermeria del Centre Obert i esplai. En el curs 2013-14, cuinetes i bancs de música per a la Llar d'Infants La Florida. En el curs 2014-15 es remodela el despatx de coordinació de la UEC i construcció d'una perruqueria adaptada i material de taller per a una residència de persones de la tercera edat, la majoria malalts d'Alzheimer.

Els projectes ApS no queden reduïts al grup Empresa. Qualsevol necessitat detectada o demanda de l'entorn és valorada com a possibilitat d'assoliment dels objectius de la UEC i es realitzen amb altres grups de forma interdisciplinària, com la construcció d'un rellotge solar per a la façana de l'Institut Rubió i Ors, del qual alumnes de la UEC comparteixen escolaritat i es realitza al taller de dibuix i de ceràmica. El projecte ha estat presentat a les XII Jornades Científiques i Tecnològiques de la ciutat de l'Hospitalet amb menció d'honor a la part artística i s'explica en un article, al núm. 70 de la revista La Busca, de la Societat Catalana de Gnomònica.

Tots els projectes segueixen les mateixes fases i estan recollits a la Guia ApS "L'aprenentatge servei pas a pas". A tall d'exemple, desenvolupem el projecte de construcció de cuinetes i bancs de música per a la Llar d'Infants la Florida.

Primer contacte amb l'entitat receptora del servei

Els alumnes van a la llar d'infants. Allà els rep l'equip de mestres i la direcció. Hi ha un primer moment de reunió en què les mestres expressen la necessitat que tenen en relació amb poder tenir cuinetes per a les classes. Els parlen de la importància del joc simbòlic en aquesta edat i de la poca elaboració de material existent adequat. També fan referència a les característiques dels infants i a la importància de mesures de seguretat. Els alumnes de la UEC prenen nota de la demanda i interactuen amb els mestres preguntant per les preferències de colors de les cuines, etc. Els alumnes visiten els espais de la llar per tal de veure el tipus de joc dels petits, prendre mesures i visualitzar l'espai en què s'instal·laran les cuinetes i els bancs de música.

Disseny

Disseny de cuinetes i bancs de música. El grup Empresa busca models de cuinetes per Internet i selecciona aquells que semblen més complets. Partint d'això, els alumnes fan un disseny individual ajustant-se a la demanda realitzada. A partir del disseny propi, es consensua un disseny definitiu amb les idees i aportacions de tots. Els dissenys es passen a croquis al taller de dibuix tècnic.

Construcció

Es construeixen les cuinetes i els bancs de música. Els joves es posen mans a l'obra partint del disseny tècnic. S'organitzen en parelles per a construir els diferents mòduls, cuina, rentadora, forn, nevera, aixeta. L'elaboració dels mòduls es conforma d'una seqüència de passos establerts com el tall de les fustes, el muntatge de les diferents parts, la presa de mesures, foradar, clavetejar..., muntatge de les portes. Els nois i noies aprenen l'elaboració de les estructures a partir d'indicacions dels educadors, de l'assaig i error i de l'ajuda entre ells.

Durant el procés de construcció, les mestres de la llar d'infants visiten l'empresa i supervisen les cuinetes i els bancs de música. S'estableix un diàleg i s'aporten idees.

En altres projectes amb nens i nenes més grans que els de la Llar d'infants, s'han desplaçat les classes per visitar la fusteria, fer preguntes sobre el treball de fuster i sobre el procés de construcció, i supervisen la feina realitzada fins al moment. És un espai de trobada entre els partners.

64) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

Lliurament del material

Es lliuren les cuinetes i bancs de música i es fa una celebració conjunta.

El joves carreguen la furgoneta amb 15 mòduls de cuina i 5 bancs de música i marxen cap a la llar d'infants per fer-ne lliurament. La directora rep els joves i els proposa organitzar-se en grups per poder anar a totes les classes a lliurar el material i jugar amb els nens i les nenes. Els petits estrenen les cuines vitroceràmiques, les neveres, forns, servint menjar i begudes als adolescents que s'han assegut a les taules. Acaba la celebració amb un pica-pica i una valoració del projecte entre alumnes i mestres.

Alguns comentaris dels alumnes

"A ver qué cara hacen los niños cuando vean las cocinitas, van a alucinar. Me siento como si fuese los reyes magos".

"No veas que guay son los niños, cómo les ha gustado. Me dan ganas de ser padre".

“Ten cuidado con lo que te llevas, no veas todo el trabajo que hay ahí metido” (quan l'Enric Roldán s'emportava el rellotge solar al Rubió i Ors).

“Personalmente creo que me ha ayudado mucho colaborar con el proyecto, me he sentido bien, me he reído, me he enfadado, he conseguido concentrarme y lo mejor de todo, lo he conseguido.”

Begoña Leyva Fernández
Coordinadora de la UEC del Centre Esclat

4.6 Joves pel barri

Una experiència comunitària

Joves pel barri és un projecte que neix del treball conjunt entre l'Esplai La Florida i l'Institut Eduard Fontserè. L'any 2005 iniciem una col·laboració que va més enllà del seguiment pedagògic dels joves que participen de l'esplai i apostem per impulsar un treball en xarxa que potencii la participació dels joves al barri.

Paral·lelament, l'any 2007 l'Esplai La Florida s'ubica als nous locals, ampliem molt l'activitat i necessitem més persones voluntàries que vulguin participar del projecte educatiu del centre amb visió comunitària.

Aquestes són les arrels del projecte Joves pel barri, un projecte amb intencionalitat educativa i amb una clara utilitat social, que a través de la formació i l'experiència directa, posa a l'abast dels joves del barri de la Florida les eines necessàries per facilitar-los la participació i la possibilitat d'incidir en el seu entorn per tal de poder-lo millorar.

L'aposta pel futur dels nostres joves és l'objectiu principal que ens motiva a impulsar aquest projecte. Potenciar la seva autoestima i les seves capacitats fent que els millori la visió que tenen de si mateixos i, a la vegada, la visió que en té la gent de l'entorn. Pretenem que siguin persones formades que puguin participar en diferents projectes i entitats socioeducatives del barri.

Alhora, la repercussió que té al seu voltant és fonamental. Formar i capacitar persones que s'impliquin en l'entorn convertint-lo en un espai públic més amable és bàsic per crear bons ciutadans i ciutadanes en un futur.

I, d'altra banda, és molt important generar xarxa i ser un model de treball conjunt entre el centre d'esplai, l'Institut i també amb els serveis socials, que treballen amb els joves que es troben en situació de més vulnerabilitat. La coordinació dels diferents agents

de la comunitat educativa és bàsica per dur a terme un bon procés educatiu i la relació establerta entre les diferents Institucions i el treball conjunt que realitzem ens ajuda a establir objectius educatius conjunts.

El projecte **Joves pel barri** forma part del currículum de l'assignatura Estada a l'empresa, una matèria optativa al Batxillerat de l'IES Eduard Fontserè, i consta de dues parts fonamentals: l'aprenentatge i el servei.

La fase d'aprenentatge se centra en una formació dels joves d'iniciació al voluntariat, que consisteix a:

- Sensibilitzar-los envers temàtiques socials i sobre la importància i la necessitat del treball voluntari a la nostra societat i al nostre entorn més proper.
- Reflexionar i intercanviar experiències sobre la tasca volun-

tària i els aprenentatges que en treuen.

- Comprometre's a participar-hi activament durant tot el procés.
- Millorar les habilitats i capacitats individuals posant-les al servei dels altres.

La fase del servei consisteix a incorporar-se com a ajudants de monitors i monitores a l'Esplai La Florida, proporcionant un suport real als monitors i monitores en les activitats de la secció dels petits.

Què aporten els joves a l'esplai?

Els joves que formen part del projecte s'incorporen directament a la dinàmica d'una tarda a l'esplai i, a més de la seva col·laboració, aporten la seva energia, il·lusió i ganes d'aprendre.

La dinàmica d'una tarda consisteix a arribar a les 16 hores i preparar les sales d'activitats amb els monitors i monitores. Cap a les 16:30 marxen a les escoles a fer la recollida dels infants i els ajuden perquè tots estiguin identificats i vagin en fila pel carrer respectant les normes de circulació viària.

70) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

Un cop arriben a l'esplai, cap a les 17:30 ajuden els infants a fer els deures i després berenen amb ells. A les 18h comença l'activitat que han preparat amb els monitors i monitores.

Per exemple, una de d'aquestes activitats és el taller de manualitats, en què ajuden els infants a experimentar amb diferents elements plàstics; el taller de cuina, on es treballen receptes de tot el món; el taller de percussió, en el qual aprenen cançons per després poder actuar a les festivitats del barri; el taller de contes, on cada tarda fan volar la imaginació dels infants a través d'apassionants històries; o el taller de teatre, en el qual ajuden a interpretar als infants el seu paper, fent que perdin la vergonya.

I per acabar la tarda, valoren l'activitat amb els infants i recullen la sala amb ells. Els infants marxen de l'esplai a les 19 hores i ells es queden fins a les 20 fent-ne la valoració amb el monitor i preparant l'activitat i la sala pel dia següent.

A més a més, aquests joves col·laboren amb l'equip de monitors en la preparació d'activitats extraordinàries com pot ser: la castanyada, el Carnestoltes, Sant Jordi, sortides, excursions; fins i tot participen en colònies de primavera o d'estiu.

Què significa per als joves participar d'aquest projecte?

Els joves viuen el projecte com una experiència molt gratificant i senten que han estat de gran ajuda per a l'entitat. Cada cop que algú els pregunta: "Què has après?", habitualment contesten que han après a ser més responsables, a empatitzar amb els infants, a perdre la por de parlar en públic, a cooperar en una tasca social, a millorar la seva autoestima...

Haver d'ensenyar matèries als infants fa que ells hagin de fer aprenentatges previs i això els va formant, és a dir, acaben amb "una motxilla més plena" que quan van començar el projecte.

La Nefelina, una de les joves que va realitzar el projecte durant el curs 2012-2013, va valorar l'experiència de la forma següent: "El

projecte Joves pel Barri m'ha aportat poder veure infants de diferents països jugant tots junts i alegres, que amb qualsevol petita cosa que preparem els monitors i jo, els nens estan contents i ens somriuen." La Nefelina va aprendre aquell dia què significava realment la paraula 'felicitat'.

Què ha significat per a l'Esplai?

Per a l'esplai, Joves pel Barri és un projecte molt gratificant i està molt arrelat al projecte educatiu de l'entitat. Es duu a terme gràcies a la implicació directa de diversos agents educatius, principalment de l'IES Eduard Fontserè i ajuda molt positivament els joves a iniciar un camí en l'àmbit social o comunitari, ja que molts d'ells desconeixien quines eren les xarxes a nivell de barri, en les quals ells, com a joves, podien participar.

Per nosaltres són joves que s'impliquen, col·laboren i participen activament de la dinàmica de l'entitat, millorant molt positivament la seva xarxa relacional i les seves habilitats comunicatives i socials. Però sobretot, a l'entitat li ha servit per ser més oberta, més flexible a l'hora d'incorporar joves voluntaris a l'entitat i ens ha ajudat a sistematitzar un itinerari educatiu dintre del centre on participar de projectes d'ApS s'ha convertit en la fase final d'un procés que comença als 3 anys.

Núria Canillas i Merche García
Coordinadora i directora de l'Esplai de la Florida

4.7 La participació de les famílies a la secundària: un nou repte per a l'ApS a L'H

Tots els inicis són una barreja de voluntats, il·lusions, processos personals i certa dosi de sincronia. La sincronia catalitza i provoca la confluència de bagatges personals i professionals, almenys en aquest cas.

Aquest article explica un procés de 3 anys de trobades, reunions i accions a la ciutat de l'Hospitalet envers una inquietud: la participació de les famílies en l'etapa de secundària.

A l'estiu del 2011 la Pilar Folgueiras em va convidar a assistir a una trobada de diverses persones que teníem inquietuds similars envers la participació de les famílies en les institucions educatives. Cadascuna de les persones que ens trobàvem teníem recorreguts força diferents, però en acabar aquesta primera trobada, clarament vam voler continuar amb aquest espai on poder abocar inquietuds, il·lusions i poder sortir d'allà amb algunes reflexions i, per què no, també amb algunes respostes. És gratificant quan l'altre aporta una mirada nova a les teves cabòries.

Així ens vam plantar a l'inici del curs 2011-2012. Aquell curs ens vam anar trobant membres de la FAPAC: la Montse Daviu, l'Eli-senda Guedea i l'Ana Isabel del Río; del GREDI-UB: la Pilar Folgueiras i l'Esther Luna; estudiants de la UB: la Lydia García i la Sara Quesada; i de la Fundació Akwaba, jo mateixa.

Al llarg del curs, en les nostres trobades compartírem articles, projectes, investigacions, reflexions i vam anar donant forma al que esdevindria el GIAP-L'H (Grup d'investigació i Acció participativa de l'Hospitalet) que veuria la llum a finals del mateix curs. Va ser llavors que vam veure que havíem d'aterrar el plantejament i que ens calia dosi de territori. La ciutat de l'Hospitalet, nineta dels ulls d'algunes de nosaltres, va ser la ciutat escollida i la participació de les famílies en els instituts d'educació secundària el tema que en aquell moment més ens neguitejava. Per què l'Hospitalet? Com bé explica la Pilar Folgueiras en un article referent al GIAP-L'H:

74) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

“La selección de esta ciudad y, en concreto, de los barrios de Collblac, la Torrassa y la Florida, respondió a tres motivaciones:

- La primera, de carácter social, hace referencia al incremento de los conflictos sociales en los institutos de estos barrios.
- La segunda, de carácter transformador, se refiere a nuestra motivación por consolidar nuestro equipo de trabajo en un territorio donde la colaboración en la transformación y mejora de la participación de los jóvenes y familiares de institutos desde una perspectiva comunitaria, sea una necesidad.
- Algunas personas del equipo, vivimos en los barrios señalados anteriormente.”

A l'estiu del 2012 vam convocar una trobada al Centre Cultural de Collblanc-La Torrassa on convidàrem agents actius de la zona Nord de la ciutat per tal d'obrir el grup i començar el desenvolupament de l'acció participativa. De nou, els recorreguts compartits laboralment i personalment són l'espurna per a la convocatòria de persones implicades a la ciutat, i és l'excusa perfecta per tenir una possibilitat més de trobar-nos, aprendre i construir la ciutat que volem. El grup inicial d'aquesta fase el formen el grup ja citat a l'inici, com a equip motor de la iniciativa, i aquests nous membres “autòctons”: Maria Bruno (Fundació Catalana de l'esplai), Juli Díaz (Institut Eduard Fontserè), Luis Manuel Alonso (Institut Pedraforca), Maria Barrero (Institut Margarida Xirgu), Enric Roldán (Institut Rubió i Ors), Cristina González (Programa d'Acompanyament Educatiu a les Famílies —Ajuntament de l'Hospitalet—) i M. José Pérez (Pla Educatiu d'Entorn —Ajuntament de l'Hospitalet—). Ja iniciat el curs, comencen a venir a les trobades del grup les membres de l'AMPA de l'institut Eduard Fontserè: la Rosario Navarro i la Gregoria Gordillo, així com la M. Ángeles Mesa, membre de l'AMPA de l'institut Bellvitge (entre d'altres barrets).

Iniciem el curs 2012-2013 amb la intenció de compartir inquietuds que neixen del nostre dia a dia als instituts. Aquestes inquietuds tenen a veure amb la participació de la comunitat en l'educació i els aprenentatges dels nois i noies, allò que en el quo-

tiada de les feines i altres obligacions van calant als cors i mans... algunes d'aquestes preguntes són: com poden participar les famílies i la comunitat educativa en els instituts i, al cap i a la fi, en l'educació dels nois i noies? Quines són les estratègies que ajuden els familiars i quines les que els fan fugir? Quins són els beneficis de la participació de la comunitat educativa en els processos d'aprenentatge? Com és la comunicació entre les institucions educatives i la resta de la comunitat?

Val a dir que moltes d'aquestes persones ens coneixem i hem treballat plegades en processos de fa anys a través del paraigües del pla educatiu d'entorn. Doncs la reflexió i les voluntats comunes d'aquestes persones caminaven plegades feia temps.

De seguida sorgeix passar a l'acció i de manera senzilla vam anar teixint petites accions amb idees renovades, que no noves, amb l'impuls que dóna sentir el suport d'un grup de persones amb afinitats ideològiques i professionals. Una de les primeres accions que vam portar a terme va ser la creació d'un blog on hem anat penjant les actes i reflexions de les nostres trobades, així com articles, projectes i altres actuacions entorn de la participació de les famílies (<http://grupinvestigacioacciohospitalet.wordpress.com/>).

Aquell curs, les petites intromissions de les idees inoculades en les trobades del GIAP-L'H van donar els seus fruits. Aprofitant que molts del grup ens trobem en el nostre quotidià laboral, comencem a introduir idees i petites novetats en els processos paral·lels que ens convoquen (programes i plans impulsats per l'Ajuntament de l'Hospitalet: Programa d'Orientació i Acompanyament —POA—, del Programa d'Acompanyament Educatiu a les Famílies —PAEF— i del Pla Educatiu d'Entorn —PEE—). En les reunions dels diferents programes on compartim i donem forma a les accions del treball diari, acollim la possibilitat de donar resposta a les preguntes que sempre ens acompanyen: com millorar la comunicació amb les famílies?, quines necessitats reals tenen?, entre d'altres. A tall d'exemple, en una reunió de treball en un dels instituts citats ens plantejem com millorar la convocatòria d'un Espai Social de Debat Educatiu —ESDE— (ja sabeu com ens agraden les sigles als de l'educació). Vam estar molt atents als ritmes de les persones que hi estaven implicades (tutores, mares, pares, alumnat, professorat i tècnics de l'Ajuntament) per tal que cap procés es mengés els processos dels altres; la convocatòria va arribar per diferents vies a les famílies, però cal destacar que seria la convocatòria telefònica que van fer les tutores la que va funcionar de debò.. En aquella edició de l'ESDE, el nombre de famílies assistents va ser d'un 65% dels convocats (molt superior a les darreres edicions). Accions com aquestes ens van animar a voler anar més enllà i introduir en l'acció quotidiana més elements que ens impulsessin a millorar la participació i implicació de les famílies en els centres educatius de secundària.

A finals del curs 2012-2013 començaren a sorgir idees per a implementar el següent curs i s'afegeixen al grup més persones amb les quals ha estat possible passar a l'acció. Ampliem l'equip amb Inés Massot (GREDI-UB), Pepa Vidal (Institut Margarida Xirgu) i Pia Ferrer (estudiant d'educació Social de la UB).

Les idees surten de preguntar-nos per les necessitats reals que tenen els instituts envers la participació de les famílies: on necessitem la presència dels familiars? I les famílies, on creieu que necessiteu participar? La resposta és bastant generalitzada: la implicació de les famílies, professorat i alumnat en els processos d'aprenentatge i en els moments de presa de decisió; és bastant clar

que en aquest punt no podem caminar separats, on cal que el triangle família-alumnat-professorat sigui un triangle amb canals de comunicació reals i clars, i on tots tres s'han de sentir amb dret a dir i ser escoltats. L'entorn, la resta de serveis i entitats que orbitem al voltant d'aquest triangle, ens hem de posar al servei d'aquests tres nodes de la xarxa. D'aquest enunciat tan ampli, vam concretar portar a terme accions envers: l'orientació acadèmica amb alumnat de 3r i 4t, i la implicació de les famílies en el seguiment dels processos d'aprenentatge amb l'alumnat de 1r i 2n. Una cosa teníem clara, l'aprenentatge i servei seria la metodologia; aquesta estava justificada amb anys d'experiència per part dels membres del grup, i sabíem que seria garantia per obtenir una experiència reeixida i gratificant tant en el procés com en el resultat. La gestació d'un projecte d'ApS no és una empresa senzilla i no entén de temps i preses, així és com ho estem vivint. En la immersió que hem fet en cada centre acompanyant-nos cadascú amb els propis coneixements i experiències, hem vist com l'arrelament d'un projecte transformador de centre necessita viure i veure la totalitat i complexitat de cada centre. És així, i des d'aquesta reflexió, que us presentem la instantània d'aquests projectes.

En el cas de l'institut Margarida Xirgu, s'ha fet una anàlisi de la situació de l'orientació i la comunicació amb les famílies, detectant que l'aproximació personal és la necessària per arribar-los. En aquest cas, s'ha elaborat un projecte per a l'alumnat de 3r i 4t d'ESO. Fins a finals del segon trimestre s'ha estat en l'elaboració del projecte, així com en la comunicació i implicació dels actors clau dins i fora del centre.

A l'institut Pedraforca s'ha portat a terme un projecte pilot en un curs de 1r d'ESO. Aquesta primera part del projecte té com a objectiu implicar les famílies en els processos d'aprenentatge i seguiment de l'alumnat. És un projecte que es porta a terme des de la tutoria, iniciant un camí de complicitat amb les famílies pel que fa al seguiment i comunicació entre famílies i tutoria. Al llarg del procés s'han creat nous canals de comunicació (fitxes de seguiment, trucades, trobades i reunions) així com espais de tertúlia i xerrada per a les famílies amb la participació i la certificació de la UB. Aquest és un projecte a mig camí, ja que la continuïtat del

78) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

projecte haurà d'esperar a l'inici del curs 2014-2015, en què s'elaboraran materials audiovisuals per ampliar l'experiència a altres grups i cursos de l'institut, en els quals l'equip docent i les famílies construeixin els canals necessaris per a l'intercanvi i el seguiment de l'alumnat per tal de millorar l'acompanyament dels nois i noies de l'institut.

Orienta't és el nom que han posat al projecte a l'Institut Eduard Fontserè. Els protagonistes han estat els alumnes de 3r i 4t d'ESO i la temàtica, l'orientació acadèmica, en un moment tan delicat com és la decisió de quin itinerari prendre a partir d'ara. Les famílies sovint no estan implicades en aquest procés perquè els mecanismes de comunicació i participació no sempre són clars i no se senten amb el poder i el permís per fer-ho. Tanmateix, l'alumnat i el professorat estan immersos en el ritme frenètic del curs i de l'inici d'una etapa crucial a molts nivells, no només l'acadèmic. És

per això que els programes i agents implicats (POA, PAEF, departament d'orientació de l'institut, la direcció del centre, l'AMPA, la Universitat —professores i estudiants—) s'han ficat de cap a tirar endavant un projecte d'ApS per tal de millorar la implicació de tots els protagonistes.

L'assignatura on s'ha ubicat l'experiència ha estat la d'Educació per a la Ciutadania. L'alumnat ha elaborat un seguit de materials audiovisuals on expliquen l'arbre d'opcions i itineraris professionals, així com les assignatures que cal escollir a 3r per tal d'encaiminar-se cap a cadascuna de les branques. Aquest material ha estat presentat a les famílies en un espai de debat on participen famílies, alumnes, professorat i altres agents educatius. Aquesta acció es va fer abans que alumnes i famílies omplissin les opcions per a l'elecció de l'itinerari del curs següent. Com us podeu imaginar, hi ha un munt d'anècdotes, emocions i situacions protagonitzades pels alumnes (tant de la UB com de l'institut), pel professorat i les famílies, que fan que aquest projecte sigui molt més que l'edició d'un material per difondre informació.

En l'elaboració d'aquests vídeos s'hi han implicat moltes persones que han acompanyat l'alumnat en aquest procés. Començant per preguntar-se quines són les opcions de les diferents "famílies professionals", així com els itineraris que proporciona el nostre sistema educatiu per tal d'apuntar cap a la direcció volguda. Amb tot aquest material, que ha arribat a a les famílies a través d'un espai de debat portat a terme a l'institut, s'han volgut dotar de contingut els processos íntims dins de cada família per a la presa de decisions. L'experiència ha estat sentida i valorada positivament per les famílies, el professorat i l'alumnat. Les famílies van rebre de bon grat les explicacions per part de l'alumnat i els docents, amb altes dosis d'emoció. És un projecte d'ApS on tant l'aprenentatge com el servei que se'n desprèn es queda dins del centre educatiu, però en el qual provoquen que una part important del centre hi entri per donar més sentit a l'experiència educativa, implicant-hi famílies, alumnes i professorat.

També destaquem, d'aquest projecte, l'oportunitat de compartir projecte, espai i temps amb alumnat de la Universitat de Barce-

80) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

lona. Valorem molt positivament que els alumnes de l'institut tinguin l'oportunitat de participar en projectes on es trobin amb altres joves de més edat que estan fent recorregut universitari.

Per a properes edicions, es valora poder iniciar abans tot el procés amb l'alumnat, així com ampliar la participació directa del projecte, no només com a receptors del servei.

Ens agradaria compartir també altres processos que s'han donat aquest curs, com per exemple, el de l'institut Torras i Bages. Les persones implicades en el pla educatiu d'entorn, participants del grup d'investigació, van compartir amb l'institut algunes de les orientacions que van sorgir de reflexions del GIAP-L'H. Tenint-ne alguna en compte en la preparació i convocatòria de l'espai de debat sobre orientació que es fa per a les famílies de 4t d'ESO, a més del recorregut propi del centre i els professionals que hi treballen dins i fora de l'institut, compartien en una trobada del grup que un dels resultats d'aquesta empenta va ser la participació de 120 famílies en aquest espai de debat. Ens alegra molt que la valentia i la innovació estiguin encara voltant pels passadissos dels nostres instituts.

Al llarg d'aquest darrer curs, hem aconseguit formalitzar la col·laboració amb l'administració local fent un conveni de col·laboració entre la Universitat i l'Ajuntament de l'Hospitalet, consolidant la voluntat de continuar fent camí, així com la dotació d'un projecte I+D per part del Ministerio de Educación.

Ens encoratja saber-nos part d'un recull d'experiències vives de la ciutat en què la metodologia d'ApS no només creix en nombre, sinó també en diversitat de formats, edats i col·lectius.

Bibiana Marín

Grup d'Investigació-Acció Participativa a l'Hospitalet (GIAP-L'H)

4.8 La xarxa del projecte Cicerone

Justificació

L'institut Eduard Fontserè comença la seva tasca el curs 1988-89 com a extensió de BUP. El centre té al voltant de 400 alumnes i s'hi imparteixen estudis d'ESO, Batxillerat, Cicles Formatius i PQPI.

Es important destacar la gran acció d'inclusió i cohesió social, de relació i de convivència del centre amb el seu entorn, per la qual cosa ha obtingut premis i mencions d'institucions diverses.

L'Institut Pedraforca és un centre educatiu i de formació professional on conviuen més de 1.000 persones entre alumnat, professorat i PAS. Des que va ser fundat a mitjan anys seixanta, és un centre referent en la formació professional de l'Hospitalet de Llobregat, marcat per la voluntat integradora, d'innovació educativa i amb un esperit de superació continuada i de col·laboració amb totes les entitats del municipi, per tal de millorar el centre i l'entorn.

L'Institut Torras i Bages es va inaugurar a finals de l'octubre de 1968 i està situat al barri de Pubilla Casas-Can Serra. Al llarg d'aquests anys, la societat ha canviat molt i l'educació a l'institut també s'ha anat adaptant a les noves necessitats que s'han plantejat. Des de l'inici amb un batxillerat de sis anys i Preu, passant pels estudis de BUP i COU, actualment l'institut imparteix l'Educació Secundària Obligatòria i l'Educació Secundària Postobligatòria (batxillerat).

Durant aquests anys s'ha volgut educar ciutadans i ciutadanes dins d'una societat fonamentada en la llibertat amb l'esperança que tot l'alumnat es realitzi en les seves fites personals.

L'Institut Rubió i Ors, inaugurat al 1996, és un centre públic d'ESO i Batxillerat situat en el barri de Pubilla Cases - Can Serra de l'Hospitalet de Llobregat, que compta amb uns 310 alumnes. El seu objectiu és la formació i el desenvolupament personal i actitudinal de l'alumnat per a la plena integració en la societat. Per mitjà del Pla

82) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

d'Acció Tutorial, s'estableix la integració al grup, l'atenció individualitzada i l'orientació personal, acadèmica i professional.

Tots quatre instituts estan ubicats als barris de la Florida i Pubilla Casas - Can Serra, que acullen població molt diversa, principalment de ciutadans del Pakistan, Índia, Marroc i Xina, així com d'Amèrica del Sud i de l'Àfrica subsahariana. Hi ha una proporció important de famílies amb un nivell socioeconòmic baix i amb una situació de risc d'exclusió social. En aquesta situació, els infants i els joves són la població més vulnerable.

En aquest marc, els instituts dissenyen projectes que ofereixen un entorn facilitador per aconseguir un creixement personal i acadèmic de tot l'alumnat i desvetllar les seves potencialitats perquè esdevinguin persones solidàries, implicades, responsables, integrades en la societat diversa i plural. Un d'aquests és el projecte Cicerone que us presentem a continuació.

Es tracta d'un projecte preventiu per a adolescents i joves nouvinguts, que s'articula a través de les diverses accions que donen resposta a dues necessitats dels joves d'aquests territoris:

1. Acollir i acompanyar els adolescents i joves de nova arribada.
2. Promoure la creació d'una xarxa de joves que realitzi l'acollida dels joves nouvinguts.

A més, és un projecte que promou valors com la solidaritat, el respecte, l'ajuda, l'acompanyament, etc. des de l'intercanvi en marcs de convivència entre tots els joves.

Trajectòria del projecte

Va ser al curs 2007-2008, i gràcies a la subvenció rebuda des de la Llei de Barris, que es presenta el projecte Cicerone als quatre instituts esmentats, tot i que no serà fins al curs 2009-2010 que s'implementarà en tots ells.

La gestió del projecte corre a càrrec de l'Àrea de Benestar i Família, però delega l'acció tècnica a una empresa externa, via con-

veni. Tot i això, des del principi es planteja treballar transversalment i de forma compartida amb l'Àrea d'Educació, especialment amb les referents tècniques del Pla Educatiu d'Entorn, i els responsables de les Àrees Bàsiques de Serveis Socials dels dos districtes, per tal que el projecte doni resposta a les necessitats detectades de la població d'aquests barris i amb un plantejament i criteris comuns.

Aquest format de treball es manté fins al curs 2010-2011, en què s'esgota la temporalitat de la subvenció de la llei de barris. Des dels instituts es valora que la necessitat continua vigent i des de llavors es busquen alternatives per donar-li continuïtat. És en aquest moment quan neix la idea de crear un grup motor del projecte, liderat per les tècniques del Pla Educatiu d'Entorn i les Educadores de Medi Obert de l'Àrea Bàsica de Serveis Socials, buscant la complicitat d'altres agents per tal de:

- Enriquir la fase de la formació amb la participació d'altres serveis municipals i entitats que treballen amb joves.
- Consolidar els serveis dins l'àmbit escolar.
- Enfortir la complicitat i consegüentment la implicació, dels referents dels instituts.
- Reformular el projecte com a aprenentatge i servei i incorporar-lo al currículum acadèmic.

Grup motor projecte

El grup motor és un espai de treball interdisciplinari i interàrees per a la planificació i execució i valoració del projecte, tant de la formació com dels serveis que s'hi realitzen.

Aquest grup que promou el projecte està format per un referent de cada territori:

- L'equip d'educadores i educadors de medi obert.
- La coordinació del Pla Educatiu d'Entorn.
- L'equip de mediació comunitària.
- El responsable Servei d'Acollida i Programa d'acompanyament a Joves Reagrupats.

84) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

- L'Oficina Jove d'Emancipació de l'àrea de Joventut.
- El Centre de Normalització Lingüística.
- L'Oficina tècnica dels Plans d'Acció Territorial.
- L'entitat Joves per a la Igualtat i Solidaritat.
- Institut Pedraforca: equip directiu i aula d'acollida.
- Institut Eduard Fontserè: equip directiu i aula d'acollida.
- Institut Torras i Bages: equip directiu i aula d'acollida.
- Institut Rubió i Ors: equip directiu i aula d'acollida.

Fase d'aprenentatge

El disseny de formació està consensuat per part del grup motor. Els joves reben 7 sessions al llarg del primer trimestre. Aquestes estan organitzades de tal manera que, abans de fer uns aprenentatges, estiguin sensibilitzats amb certs continguts. Així doncs i tenint present això, els continguts de la formació i el servei que hi han estat implicats han estat:

- **Presentació projecte aprenentatge i servei:** Coordinadora PEE amb col·laboració de l'educadora del medi obert. La intenció d'aquesta sessió és presentar als futurs Cicerones el projecte en què participaran, explicar les formacions (el calendari de sessions de formació i què hi aprendran) així com el servei posterior que faran. També s'inicia el procés de cohesió de grup (vénen de diferents classes) i la reflexió de les motivacions personals que els han dut a participar en aquest projecte. Té com a objectius: presentar el projecte, la formació i el servei; conèixer les expectatives que tenen els alumnes en relació amb el projecte; saber quines són les motivacions personals dels alumnes; afavorir la cohesió de grup.
- **Migració i dol migratori (2 sessions):**

Projecte de reagrupament familiar. Servei de mediació comunitària. En aquesta sessió es realitza un joc de simulació (*role-playing*) on els Cicerone intentaran posar-se al lloc d'un jove nouvingut per entendre millor

els sentiments i actituds que poden tenir aquestes joves en arribar a la nostra societat. Treballarem conceptes com el de "dol migratori" i per tant viatjarem a l'inici del procés migratori, quan les joves deixen el seu país, i reflexionarem sobre quines dificultats poden tenir aquestes joves a l'hora d'integrar-se a la nostra societat. I, sobretot, veurem quin paper poden tenir els cicerones per garantir una millor adaptació dels joves nous. Té com a objectius: transmetre els sentiments (i actituds) que es donen en un procés migratori per Reagrupació Familiar (tant en marxar d'un context com en arribar a un altre lloc nou), treballar l'empatia per conèixer millor l'altre i fer una breu anàlisi dels diferents papers de la Societat d'Acollida (i per tant del paper que poden tenir els Cicerones).

Joves per a la Igualtat i la Solidaritat. Aquest projecte neix amb la idea de fer arribar una visió més àmplia i realista de la immigració en l'adolescència. Aquest projecte aposta per la transmissió de coneixements entre iguals i per això volem que siguin els mateixos adolescents immigrants, nois o noies, qui transmetin la seva experiència. Creiem que la millor manera de fomentar la comprensió del que significa un procés migratori és permetent que els seus protagonistes l'expliquin. El mitjà atractiu que pot permetre fer protagonista el relat d'aquest jove és l'audiovisual. La sessió té com a objectius: informar sobre les diverses etapes del procés migratori a través de diferents vivències remarcant-ne els punts en comú; promoure actituds favorables envers el procés migratori i les migracions; crear un espai de reflexió entorn als estereotips, clics, prejudicis associats a les persones immigrades; i treballar valors com el respecte, la solidaritat i la igualtat fomentant les relacions interculturals.

- **Estereotips i prejudicis / Mediació:** Servei de mediació comunitària. Es treballarà la confiança en el grup a través d'alguna dinàmica si aquesta és de les primeres sessions. En aquesta sessió es reflexionarà i es manifestaran el seus pro-

86) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

pis estereotips i prejudicis i les maneres d'abordar-los amb jocs, imatges i exercicis teatrals i s'abordarà la relació entre prejudicis i conflictes. La sessió té com a objectius: treballar la confiança amb el grup; reflexionar sobre els seus propis estereotips i prejudicis; i adquirir habilitats per abordar els seus propis prejudicis.

- **Comunicació: CNL de l'Hospitalet.** Es presenten dades sobre la comprensió i l'ús del català. A partir d'aquestes dades es plantegen una sèrie de reflexions sobre el coneixement del català en la comunitat. A través d'un vídeo, es tracten els estereotips i prejudicis lingüístics amb les persones novingudes. Es mostra una llista d'estratègies d'ús lingüístic, que s'expliquen als participants en la formació. Es lliuren unes guies de conversa i es fan exercicis pràctics en grup. La sessió té com a objectius: generar una reflexió sobre actituds lingüístiques i assessorar els Cicerone que condueixin grups de conversa i participin en parelles lingüístiques.
- **Participació comunitària: Àrea de joventut.** En aquesta sessió es reflexiona: entorn del concepte de participació i

com creuen que han de participar d'aquest projecte, mitjançant un *powerpoint* i un debat grupal guiat; entorn de la necessitat de disposar de coneixements sobre eines i dinàmiques que ens permetin fomentar la participació. Per últim es realitzen una sèrie de dinàmiques de presentació, coneixement i confiança. Té com a objectius: conèixer el significat de participació; fomentar la participació activa del grup; conèixer dinàmiques que fomentin la confiança entre el propi grup i poder dur a terme les dinàmiques amb els alumnes de l'aula d'acollida.

- **Sessió de tancament de la formació i inici del servei:** Coordinadora PEE amb col·laboració de l'educadora del medi obert. La sessió es planifica com un espai de reflexió i avaluació de les sessions de formació, una posada en comú de la seva opinió sobre els continguts apresos i la planificació dels serveis que realitzaran.

Serveis

Els joves cicerone participen en diferents serveis, dissenyats a cada institut segons les seves necessitats. Aquests serveis han estat:

- Acompanyament dels joves cicerone a l'alumnat de l'aula d'acollida:
  - En activitats organitzades dins de l'institut: jornada de jocs, jornada esportiva, videofòrum, parelles lingüístiques a partir del joc.
  - Recorregut per l'institut quan un alumne acaba d'arribar.
  - Itinerari de coneixement dels serveis i entitats del barri amb la col·laboració de joventut.
  - Jornades de portes obertes de l'institut.
  - Parelles lingüístiques: a l'hora del pati.
  - En la sortida al mercat del barri.
- Dinamització d'algunes sessions de formació feta pels cicerone als diferents grups aula.

88) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

- Acompanyament de l'alumnat de 3r en un itinerari de coneixement dels serveis i les entitats del barri, en el marc del crèdit de síntesi, de l'alumnat de l'aula d'acollida i amb la col·laboració de joventut (visita a l'equipament municipal Ana Díaz Rico, Biblioteca de la Florida i Collblanc, Esplai La Florida, Espai per a joves La Claqueta i l'Oficina d'Emancipació Juvenil).
- Participació dels joves cicerone a l'entitat JIS.
- Vinculació dels joves cicerone a l'equipament Ana Díaz Rico.
- Trobada amb joves companys-guia de Cunit.
- Com a part essencial del projecte, es realitza una **trobada entre els Cicerone dels quatre instituts**. És un acte intern en el qual estan implicats tot el grup motor, des de la planificació, execució i valoració. En aquesta trobada, a més de conèixer altres joves que participen en aquest projecte, comparteixen les activitats que es realitzen al seu institut i valoren i aporten noves idees que nodreixen el projecte.

Conclusions

Per concloure ens agradaria assenyalar que aquest projecte és manté gràcies a la implicació dels integrants del grup motor que busquem la manera de nodrir el projecte des del propi servei, equipament o centre i això és el que li dóna la riquesa i la fortalesa. I això és perquè tenim un projecte que ens uneix, perquè és comú i compartit tot i que cada servei, equipament o centre té els seus propis.

A més, s'ha anat consolidant perquè la necessitat d'acompanyar i acollir els adolescents i joves continua vigent.

Alhora, s'ha creat una xarxa de joves cicerones a la ciutat amb voluntat de participar més enllà de l'institut i això ha plantejat una nova necessitat que, des del grup motor, busquem de donar-hi resposta. Aquesta és crear una oferta de serveis interrelacionada que ofereixi l'oportunitat que els joves puguin participar i ser agents de reflexió i de canvi en el seu entorn més proper com el que són: ciutadans d'avui.

María José Pérez Triviño i Núria Ramos Estudillo
Coordinadores del Pla Educatiu d'Entorn
a la zona nord de l'Hospitalet de Llobregat.

Amb la col·laboració de totes les persones integrants
del grup motor.

4.9 El Taller Comunica dels estudiants d'ESADE a l'Hospitalet de Llobregat

El centre universitari ESADE creu que el seu rol com a Escola de Negocis i Facultat de Dret va més enllà de transmetre els coneixements i les habilitats corresponents als seus estudiants. Com a institució educativa està compromesa en el desenvolupament d'alumnes universitaris que esdevinguin professionals i ciutadans, agents, actius de canvi social.

En el marc de l'estratègia per treballar en aquest propòsit, ESADE ha apostat per la metodologia d'aprenentatge servei. Sense entendre, però, el servei en el seu vessant més filantròpic ("donar quelcom"), sinó com allò que els estudiants desenvolupen conjuntament amb les organitzacions col·laboradores ("crear quelcom"). També s'inclou l'objectiu a llarg termini perseguit: contribuir al desenvolupament de futurs ciutadans sensibles amb el seu entorn, que no són simples espectadors, que volen implicar-se en la comunitat en què viuen perquè l'entenen i decideixen jugar un paper actiu en els reptes socials, els reptes de tots.

Coneixerem en aquestes línies l'assignatura Entrenament al Lideratge Social – Comunicació en Públic, que Esade duu a terme gràcies a la col·laboració de l'Institut Bellvitge, l'Institut Eduard Fontserè, l'Institut Rubió i Ors, Jesuïtes Bellvitge i l'Esplai Sant Feliu – Sant Ildefons.

La Universitat Ramon Llull troba a l'Hospitalet uns bons companys de viatge. L'experiència que la ciutat té en projectes d'ApS ha fet molt fàcil la inclusió d'ESADE en les organitzacions hospitalenques, que han confiat en el potencial del projecte des del seu començament.

L'assignatura

Entrenament al Lideratge Social – Comunicació en Públic és una assignatura obligatòria per als estudiants de 2n del Grau d'Administració i Direcció d'Empreses d'ESADE.

92) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

En aquesta matèria, els alumnes aprenen Comunicació en Públic per, després, aplicar el que han après dissenyant i dinamitzant un taller d'expressió oral, el **Taller Comunica**, amb alumnes de Secundària i Batxillerat de centres educatius i entitats socials.

"Em sembla molt bé que s'hagi inclòs aquesta assignatura dins del programa, no només perquè ens ensenyin Comunicació en Públic, sinó per la metodologia utilitzada, aprenentatge servei. Crec que ens ha ajudat a veure la realitat des d'altres punts de vista. Espero poder participar en altres ApS en els pròxims cursos."

Alumne de l'assignatura d'ApS a ESADE

Servei

Aristòtil deia que "l'habilitat per exposar una idea és tan important com la idea en si mateixa". Sembla, però, que l'oratòria és l'assignatura pendent del nostre país. La defensa oral de treballs a secundària i les millores del Pla Bolonya a les universitats aposten per canvis en aquest sentit, però les estadístiques demostren que encara queda molt camí per recórrer quan ens comparem amb altres països europeus com Anglaterra, França, Itàlia o Portugal.

Les hipòtesis sobre les dèbils habilitats d'oratòria entre els joves en aquest projecte es van validar després de contrastar l'opinió de diversos directors, coordinadors i professors de diferents centres educatius que veien convenient i útil l'enfoc del Taller Comunica.

"Bàsicament he après a parlar en públic, ja que és una cosa molt important i es necessita molt avui en dia. Suposo que parlar en públic t'ajuda a dir la teva opinió i que la gent t'escolti."

Alumne de l'assignatura d'ApS a ESADE.

En poques paraules, la necessitat social es feia palesa tant en els alumnes d'ESADE com en els joves de secundària i batxillerat, fet que només oferia avantatges a la col·laboració mitjançant un projecte d'ApS.

Les sessions

L'assignatura consta d'un total de 12 sessions que s'estructuren en 3 blocs diferenciats. En primer lloc, el Mòdul de Comunicació en Públic, on els alumnes de la universitat reben les eines bàsiques d'oratória i tenen l'oportunitat de començar a practicar presentacions davant del grup classe i veure exemples de bons oradors.

En segon lloc, les sessions de preparació del Taller Comunica. Els alumnes coneixen representants dels centres educatius on realitzaran el taller per entendre les necessitats específiques que tenen en comunicació i per començar a endinsar-se en les diferents realitats socials que es trobaran. A més, els alumnes d'ESADE són convidats a visitar les institucions prèviament, per submergir-se encara més i poder dissenyar les sessions amb un propòsit i objectius més clars.

Per últim, el Taller Comunica, taller d'expressió oral on els estudiants d'ESADE transmeten a grups de joves d'instituts o entitats socials allò que prèviament han après en el Mòdul de Comunicació en Públic. Els alumnes s'organitzen en equips de 3 a 5 membres per atendre cada taller, que dura 3 sessions de 2 hores a raó d'una sessió setmanal durant 3 setmanes consecutives.

"M'ha agradat molt l'actitud dels joves, ja que han sigut molt agradables i divertits. Saben ensenyar molt bé."

Jove assistent al Taller Comunica

Aprenentatges

Els aprenentatges impulsats en els estudiants universitaris són múltiples: d'una banda, destaquen les competències de Comunicació en Públic que es treballen de forma directa o indirecta al llarg de tota l'assignatura (tant en el Mòdul de Comunicació en Públic com en el Taller Comunica); d'altra banda, les competències de motivació i gestió d'equips que els alumnes desenvolupen transmetent i practicant el Taller Comunica als joves receptors.

94) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

També, i tal i com s'avançava ja en les primeres línies, l'experiència permet als estudiants connectar amb la realitat, sortir de les parets de l'aula i comprometre's amb un repte social, la millora de les habilitats de comunicació en públic de nois i noies de secundària i batxillerat de realitats socials molt diverses.

“Aquesta assignatura és, amb total seguretat, l'assignatura que m'ha aportat més des que vaig començar el Grau. L'experiència viscuda amb els alumnes de l'escola m'ha fet millorar tant acadèmicament (millorant considerablement la meua comunicació en públic) com personalment. El meu màxim agraïment a tot l'equip de l'assignatura i a aquells que l'han fet possible. Espero que es pugui continuar duent a terme per molts anys.”

Alumne de l'assignatura d'ApS a ESADE

Es tracta, però, d'un “entrenament”, com diu el nom de l'assignatura. Els alumnes són convidats a tastar una nova experiència. A partir d'aquí, s'espera que siguin ells qui decideixin continuar-se entrenant, continuar millorant en habilitats comunicatives i continuar afrontant els reptes socials com si fossin els seus propis reptes.

L'experiència

L'assignatura es va iniciar l'any 2011 i després de 3 anys ja són més de nou les edicions que s'han dut a terme. Ha anat evolucionat fins al moment present, en què es pot considerar estabilitzada, amb un model que funciona i que genera impacte.

Inicialment, Entrenament al Lideratge Social – Comunicació en Públic es va plantejar com una col·laboració amb instituts i entitats socials de Sant Cugat amb l'objectiu de treballar amb la comunitat més pròxima al Campus de la Universitat, localitzat a Sant Cugat. Quan l'assignatura va anar creixent i va esdevenir obligatòria, es van requerir més col·laboradors que poguessin absorbir el creixent nombre d'alumnes i, com a conseqüència, es van anar sumant al projecte altres poblacions de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Actualment, a més de Sant Cugat i l'Hospitalet de Llobregat, ESADE compta amb la col·laboració de centres educatius i entitats de Barcelona, Cornellà de Llobregat, Sant Boi de Llobregat, Sant Joan Despí, Sabadell, Rubí i Cerdanyola.

Pel que fa a l'Hospitalet, els instituts que participen en el projecte són l'Institut Bellvitge, l'Institut Eduard Fontserè, l'Institut Rubió i Ors, i Jesuïtes Bellvitge. Per altra banda, també l'Esplai Sant Feliu – Sant Ildefons, que hi ha col·laborat en anys anteriors.

Què diuen els estudiants d'ESADE?

Més enllà de les opinions informals rebudes per part dels estudiants d'ESADE, les enquestes anònimes que completen al final de l'assignatura evidencien tant l'èxit de l'experiència com la consecució dels objectius que es proposen.

La metodologia ApS i la combinació de la pràctica amb la reflexió personal són les claus d'èxit.

L'enfocament pràctic és materialitza d'una banda a les sessions del Mòdul de Comunicació en Públic gràcies a exercicis molt dinàmics que permeten als alumnes posar-se a prova des del primer

96) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

moment i, d'altra banda, amb l'experiència de crear i dur a terme un taller "real", que resulta pràctic per se. Elements com la interacció amb responsables de l'institut o entitat abans de començar el taller i la visita prèvia que els estudiants poden fer de la institució també són altament valorats.

"Crec que l'assignatura ha estat molt útil tant a nivell d'aprenentatges conceptuals i de pràctica, com de contacte amb el món real. M'ha agradat molt poder viure experiències noves i posar en pràctica allò que he après ajudant als altres. Però el que més m'ha agradat ha estat poder tenir contacte amb una realitat que s'escapa del que molta gent d'ESADE espera. Ha estat un molt bon aprenentatge a nivell personal."

Alumne de l'assignatura d'ApS a ESADE

Pel que fa a la reflexió, els alumnes reben enquestes d'opinió dels joves assistents als tallers, dels responsables dels instituts o entitats i de l'equip docent de l'assignatura, que els ajuden a tenir punts de vista externs per reforçar els aprenentatges.

Per últim, es demana als alumnes d'ESADE un assaig reflexiu de l'experiència, una autoavaluació i la realització d'un vídeo final que, a més de constituir un element avaluador important, serveix per consolidar l'experiència (ja que requereix sintetitzar i representar els aprenentatges d'uns i altres). Després de la presentació del vídeo davant del grup classe, els alumnes analitzen de forma conjunta tot allò viscut. En alguns casos es compta amb representants dels instituts o entitats perquè també participin del debat final.

S'ha d'esmentar que les enquestes anònimes i voluntàries realitzades al curs 2013-2014 van obtenir, de mitjana, un 9'4 sobre 10, considerant les 98 respostes rebudes.

"Estic molt satisfet amb aquesta assignatura. És una assignatura diferent a la resta, que també tracta de temes necessaris per a la nostra formació. La metodologia de l'assignatura és efectiva. Espero que s'intentin impulsar més assignatures d'aquest tipus."

Alumne de l'assignatura d'ApS a ESADE

Què diuen els instituts?

En la relació entre organitzacions col·laboradores resulta imprescindible una bona coordinació així com una correcta gestió d'expectatives. Pel que fa al primer punt, cal dir que cada any es duu a terme una reunió general amb tots els instituts i entitats que participen de l'experiència, que permet l'alineació entre les parts i poder captar les inquietuds, propostes o necessitats de les diferents organitzacions. A més a més, cada institució té assignat un membre de l'equip docent de l'assignatura amb qui manté relació via telefònica o email per mantenir-se al corrent de tot allò que pugui ser rellevant per a l'èxit del projecte.

Pel que fa al maneig d'expectatives, cal tenir en compte que els dinamitzadors dels tallers són estudiants de 2n any de carrera, que en absolut són experts en comunicació i que, en el moment d'impartir el Taller Comunica, just acaben d'assimilar i practicar

98) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

les habilitats comunicatives, i de preparar el taller sobre el que han après.

En la mateixa línia, ha resultat important pactar certs límits. Per una banda, que els joves receptors dels tallers no siguin menors de 15 anys, ja que s'entén que en cursos inferiors, amb alumnes més petits, la gestió d'aula podria suposar un repte massa important per als estudiants d'ESADE. Igualment, que el nombre d'assistents no superi els 25 alumnes o que no siguin estudiants amb marcades necessitats educatives. Resulta obvi que els alumnes d'ESADE no són tampoc experts en didàctica ni pedagogia i que cal ser conscients de la magnitud del repte que se'ls presenta a fi que el puguin assumir sense problema.

En definitiva, és i serà clau establir una relació de confiança i transparència amb els col·laboradors que permeti a la universitat ser flexible amb les necessitats de cada col·laborador, però també molt clara en els límits que el projecte té per la seva pròpia naturalesa.

La satisfacció general de les institucions queda demostrada en les enquestes i altres interaccions, així com en la fidelització que tenen en el projecte, repetint any rere any l'experiència.

Què diuen els joves receptors dels tallers?

Els Tallers també tenen una gran acceptació entre els joves receptors.

"Hem après coses, conceptes, temes indispensables per tirar endavant les nostres presentacions. Sobretot donar les gràcies a tots els del grup que ens han ajudat molt".

Jove assistent al Taller Comunica

Destaquem diversos elements que fan del tàndem creat una fórmula d'èxit. Sens dubte, el fet que els tallers han estat pensats per joves i per a joves té evidents conseqüències. En primer lloc, el resultat d'uns tallers eminentment pràctics, amb explicacions, però

també amb vídeos, molts exercicis, jocs i un enfocament cap a la pràctica constant, que afegeix atractiu en la mesura que permet trencar amb la rutina dels joves.

“Vull agrair-ho molt perquè abans no controlava bé el nervis al parlar en públic i ara ja els controlo una mica. La veritat és que han sigut molt amables amb mi. Gràcies”.

Jove assistent al Taller Comunica

Tot i que parlem d'universitaris, val a dir que només tenen 3 o 4 anys més que els estudiants que assisteixen als tallers, així que, per una banda, es genera un clima de confiança indispensable en la pràctica de les habilitats de comunicació oral on sol imperar la vergonya, la por i els nervis. D'altra banda, cal tenir en compte que uns i altres “parlen el mateix llenguatge”, així que serà molt més senzill que connectin, que s'entenguin i que, per tant, l'aprenentatge es faci efectiu.

Volem esmentar, també, que molts dels joves veuen els estudiants universitaris com exemples a seguir o, si més no, exemples inspiradors. Això ajuda a mantenir un ambient de respecte alhora que resulta enormement motivador per als joves que s'encurioseixen a conèixer més a fons els alumnes d'ESADE i els pregunten sobre què i per què triar en acabar els estudis obligatoris.

“El que més m'ha agradat han sigut els nois d'ESADE. Com explicaven, com reien... Es veia que gaudien del que estaven

100) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

“... i les activitats... que eren molt divertides”.

Jove assistent al Taller Comunica

Jara Costa Duran

De l'equip docent d'Entrenament al
Lideratge Social - Comunicació en Públic, d'ESADE

4.10 Trobades solidàries

Igualtat per viure, diversitat per conviure

Introducció

Durant una reunió convocada per la Sra. Montserrat Company, amb motiu de les Festes de Primavera 1996, les representants de dos centres, aparentment molt diferents, vam coincidir en actituds, il·lusions i voluntats. Després d'aquella primera col·laboració, en van venir moltes altres i, ja de manera continuada, ens hem format un equip educant "persones" per ser millors ciutadans.

Els centres impulsors som el Centre Ocupacional Can Serra (Associació Alpi) d'atenció a disminuïts psíquics i el Centre Educatiu FAX d'ensenyament secundari obligatori.

Els participants en el projecte serien els alumnes de 1r d'ESO i els usuaris del CO Can Serra.

La premissa de partida era promoure un espai d'interacció i comunicació que pogués permetre el coneixement mutu, personal (aficions, interessos, realitat del dia a dia...) i a nivell general.

Es va pensar a denominar aquest esdeveniment com a Projecte per a la tolerància. Podem afirmar que aquest projecte va funcionar i continua funcionant.

Durant el curs 2009-10 ens van demanar de fer una breu exposició en les Primeres jornades ApS que es realitzaven a l'Hospital. En aquell moment desconeixíem el significat de l'ApS, però ens va enganxar la idea. El curs 2010-2011 vam iniciar l'ApS amb els alumnes de 4t d'ESO i els usuaris del CO Can Serra. Posteriorment s'hi ha afegit l'escola bressol Ding Dong i el Consell Esportiu de la ciutat.

Resumint, actualment, 19 anys després, portem a terme els projectes següents:

102) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

- Trobades per a la Tolerància: CO Can Serra i CE FAX (1r ESO)
- Fent camí: CO Can Serra i CE FAX (4t ESO)
- Fem música amb Tecnologia: CO Can Serra i CE FAX (4t ESO)
- Ajudem entrenadors: Consell Esportiu i CE FAX (4t ESO)
- Juguem amb els petits: Ding Dong i CE FAX (4t ESO)

Detalls dels projectes de CO Can Serra i CE FAX:

Trobades

- Hi participen els alumnes de 1r ESO
- La trobada és mensual, 2h dimecres a la tarda.
- Es fan jornades de reflexió, periòdiques.
- Hi ha una cloenda de l'activitat.

Objectius

- Desenvolupar valors com la tolerància, convivència, integració i normalització.
- Fomentar la relació intergeneracional
- Valorar les capacitats i limitacions personals
- Educar en la diferència i la pluralitat
- Enriquiment personal dels participants
- Donar a conèixer la realitat social i el lloc que ocupen en la nostra societat les persones amb discapacitat.

Explicació d'una jornada de Trobades

A l'inici del curs escolar s'organitza una xerrada de presentació del projecte als alumnes.

Tot seguit es realitza una reunió amb els pares dels alumnes en la qual s'ofereixen pautes de com treballar aquests continguts en l'àmbit familiar.

A partir d'aquí, un cop al mes es realitzen les trobades, que s'organitzen a partir d'un centre d'interès. Aquest centre d'interès serà el fil conductor de tota una sèrie d'activitats lúdiques en

les quals participaran alumnes i persones amb discapacitat en grups mixtos.

Cada grup treballarà un aspecte diferent del tema.

A més a més, es realitzen activitats paral·leles en què els alumnes participen de les tasques d'ocupació terapèutiques que es desenvolupen al centre ocupacional. Això possibilita als nens conèixer aquestes persones en un àmbit diferent com és el laboral i valorar no només els seus handicaps sinó també les seves possibilitats.

Després de 19 anys, aquest projecte ha quedat incorporat dins les programacions d'ambdós centres, ampliant-se i enriquint-se a partir de les successives valoracions i propostes de millora.

Un cop finalitzada l'activitat els alumnes omplen un qüestionari del qual s'ha pogut extreure algunes frases expressades per ells i que poden ser el reflex de la seva vivència i experiència al llarg de les trobades:

- *"Ells saben que no es podran aconseguir els seus somnis."*
- *"Ells no tenen tan fàcil com nosaltres l'entrada al món laboral."*
- *"Poden fer moltes coses més de les que em pensava... i aprenen molt."*
- *"S'esforcen molt per aconseguir les coses."*
- *"Realment no sabem com són fins que convivim amb ells."*
- *"Són molt alegres, simpàtics i carinyosos."*
- *"A nosaltres ens importen els diners i hem de treballar, a ells els agrada treballar."*
- *"Em feia por parlar amb aquestes persones, ara tinc més amics"*
- *"No són tan diferents de nosaltres: parlen, riuen, ploren, s'enfaden, treballen, s'equivoquen i corregeixen, fan esport, ballen, juguen."*
- *"Són atrevits, espontanis i no tenen complexos."*
- *"Per a ells, els diferents som nosaltres."*

Valoració monitora participant

La meua experiència davant el repte de participar en el projecte de la Trobada és doble. D'una banda, penso que l'educació en valors és fonamental i que a més pot i ha de ser divertida. D'altra banda, jo mateixa vaig ser alumna de l'escola FAX i en la meua mà és ara educar en aquests valors i que tots ho passem bé a les trobades.

Com a fil conductor, hem tractat temes com els mitjans de comunicació, l'univers, la música, les cultures... i s'han realitzat activitats molt diverses: manualitats de tot tipus (paper maixé, papiroflèxia, pasta de paper, estampació de samarretes), tallers de cuina i dansa..., totes aquestes activitats amb alumnes i usuaris de l'STO. A mesura que van avançant els dies de trobada, es pot observar l'avenç de les relacions entre tots (es diuen pel seu nom, es gasten bromes i col·laboren de forma espontània) i és en aquests moments que els professionals d'ambdós serveis hem de servir d'enllaç.

Personalment, resulta gratificant comprovar que, un cop finalitzat el projecte anual, usuaris, alumnes i professionals ens saludem amb afecte quan ens trobem pel barri, i saber que potser algun d'aquests nens o nenes han decidit que la seua vida professional, després de participar en el projecte, estigui dedicada a treballar amb el col·lectiu de persones amb discapacitat que tant ens aporta.

Aprentatge servei

- Hi participen alumnes de 4t ESO
- L'activitat es fa quinzenalment, 2h dimecres a la tarda.
- Es fan jornades de reflexió, periòdiques i rúbriques.
- Els alumnes presenten una memòria de la seua activitat cada trimestre.
- Hi ha una posada en comú final i la cloenda de l'activitat

Aprentatge

- Complementar el projecte fet a 1r ESO (trobades) amb una col·laboració ApS a 4t ESO
- Aprendre a comunicar i a transmetre coneixements.
- Aprendre a situar-se en la posició de l'altre

Sempre actius, fent moltes i variades activitats

- Donar un espai en què els nostres alumnes utilitzin els seus coneixements, capacitats, sentiments i emocions ajudant altres persones.
- Compondre una peça musical i posterior gravació en un estudi.
- Utilitzar el material fotogràfic, informàtic, digital per elaborar un Pwp resum.

Serveis

- Afavorir els desplaçaments de les persones amb discapacitat psíquica i física.
- Oferir i compartir activitats de lleure.
- Acompanyar les persones mentre fan un aprenentatge i un esforç.
- Ensenyar als usuaris del CO Can Serra a utilitzar bàsicament eines informàtiques.

Explicació d'alguna jornada ApS:

Alumna de 4t ESO

Demà és dimarts, a la tarda tenim ApS. És una tarda diferent, ens trobarem amb els nois i noies de l'Alpi. Hem començat a fer activitats d'informàtica. Els ajudem i ensenyem a fer servir l'ordinador.

106) APRENETATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

La setmana passada em vaig adonar de les grans dificultats que tenia l'Andreu per agafar i moure el ratolí. Les seves mans són molt grans i lentes, allò que sembla simple i fàcil per mi, per ell és difícil i representa un esforç grandíssim... certament si aconseguix fer-ho també és una gran victòria. A casa tinc un ratolí que no utilitzo i que és més gran que el que fa servir ell, de manera que demà l'hi portaré i tot li serà més fàcil.

Em sento satisfeta d'haver trobat una forma d'ajudar-lo, segur que l'Andreu estarà molt content i mourà millor el ratolí.

Penso que algunes de les grans dificultats es poden superar amb petits esforços entre tots, amb la voluntat d'ajudar-nos.

Alumne de 4t ESO

Dimarts dia 29 d'abril vam anar al Palau de la Música Catalana. Una vegada allà ens van reunir a tots els que hem participat en el projecte ApS (aprenentatge servei) de Fem Música junt amb els nostres companys del Centre Alpi.

Primer el grup de professionals que després ens farien el taller ens van oferir una actuació. Després vam fer un exercici d'escalament i d'iniciació amb alumnes d'altres escoles.

Més tard, vam pujar amb el nostre monitor, l'Artur, a una sala del Palau on vam fer jocs i diverses activitats relacionades amb la percussió. Va ser tot increïble, es va crear molt bon ambient. Els companys de FAX, els de l'Alpi i l'Artur ens enteníem perfectament tot i les nostres diferències.

El més divertit de la jornada va ser l'actuació final, cada grup va aportar a la reflexió final allò que havia après durant el matí.

A mi m'ha encantat l'experiència, ja que va ser molt divertida i va servir per fer pinya, tots iguals i cadascú diferent, teníem tots el mateix objectiu. També és important donar les gràcies a l'Artur i els altres monitors que es van esforçar molt a ensenyar-nos d'una manera tan divertida!!

Altres comentaris sobre l'activitat al Palau

Comentari d'un exprofessor del Centre i exmembre de l'equip directiu
Vaig assistir ahir a la representació posterior al taller organitzat per als alumnes de la nostra escola i els del centre Alpi.

Us faig avinent que em va semblar una actuació extraordinària. Crec que la interacció entre monitors i alumnat és d'un alt valor pedagògic i humà.

En els temps que corren és molt d'agrair que hi hagi un seguit de gent que es dediqui a una tasca tan magnífica.

Comentari d'un professor

El passat 29 d'abril els alumnes de la nostra escola, Centre Educatiu FAX, i els usuaris del Centre Ocupacional Alpi-Can Serra van assistir a una activitat d'experimentació musical al Palau de la Música Catalana dins del context de les trobades ApS.

L'organització, la implicació dels monitors que dirigien l'activitat i la participació dels "nostres" va ser fantàstica. Voldria destacar la tasca realitzada pel monitor; va captar rapidísimament l'heterogeneïtat i particularitat del nostre grup i va aconseguir que l'activitat fos molt engrescadora. El nostre grup va ser tractat amb estimació i sensibilitat excepcional.

Procurarem que aquesta activitat o alguna de semblant entri de manera fixa en l'agenda del nostre ApS.

Valoració personal d'un usuari

Li ha agradat compartir amb els companys del FAX, fer el RAP i anar a fer la gravació tots junts a Torre Barrina. Va estar molt bé quan vam anar tots junts al Palau de la Música.

Valoració del monitor

Considero que és un projecte molt positiu i que aporta molt a tots aquells que hi participem. És molt gratificant veure com col·laboren uns amb altres i com a poc a poc es relacionen i s'entrellacen. Van fent d'aquest projecte quelcom amb el que s'identifiquen i ho fan seu.

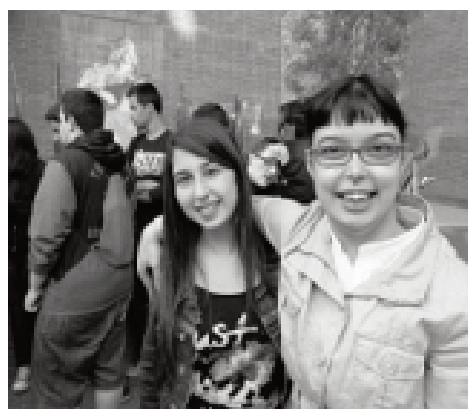
108) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

Gravació del rap a Torre Barrina

Actuació en el Palau de la Música Catalana

Comiat i satisfacció a la sortida del Palau

Afegim la lletra dels dos "Rap" que junts van acordar i escriure:

ALPIFAX RAP 1

Esto es un Rap, lo vas a disfrutar.
Lo puedes bailar, con mucha alegría y con mucho cariño...
Como si fueras un niño.

Qué pasa tío!? A mí me vas a vacilar,
no me ves que voy a rapear.
Esto es un Rap, rima arte,
tú escúchalo y verás cómo lo parte.

Si tú quieres rapear amigo, no te preocupes,
que yo estaré contigo.

Si quieres aprender a rapear, a Will vas a buscar
y con él vas a improvisar.

Yo, yo soy el Will...
Conmigo vas a aprender lo que en la escuela no aprendiste,
porque con los recortes de Rajoy todo tu futuro perdiste.
A partir de ahora mi Rap será instructivo, porque no soy
como Rajoy que es un destructivo.

Ohhh yeahh!!!

Rap positivo, construye tu destino. Sigue tu camino porque
a mi compañero le paso el testigo.

Si en la vida quieres ganar, tan solo tienes que luchar...
Nada es gratis compañero, hay que ganarse el dinero.

En esta vida hay que estar todos unidos.
Ayuda a quien lo pida, a formar nuestro camino... para juntar nuestro
destino.

Para acabar el Rap, hay que disfrutarlo.
Juntos vamos a finalizarlo.

Pero sin embargo, podemos algo...
Aunque el camino es largo, podremos encontrarnos.

La vida no se escribe, la vida se vive...

110) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

ALPIFAX RAP 2

Los del Fax y los del Alpi nos unimos y
tenemos una nueva experiencia.

Juntos nos reímos y nos divertimos.

Con nuestros compañeros hacemos un trabajo de prestigio,
recibimos un aprendizaje y realizamos un servicio.

Este Rap es muy especial y se lo dedicamos a todo el Centro Ocupacio-
nal.

Alpi y Centro Educativo Fax se vuelven a juntar, creando este ambiente
tan familiar.

Y de verdad espero que esta lección quede aprendida,
la igualdad, el amor y el respeto debe estar presente en todas nuestras
vidas.

Todos somos diferentes, pero iguales a la vez.
Si das felicidad, también la recibirás... No lo ves?
Mejor ayudar que rechazar, de verdad, pruébalo y lo verás...

Imagina el mundo sin odio y sin maldad,
un mundo con sitio para amar más...

En este proyecto todos colaboramos mientras nos reímos y ayudamos.
Un día a la semana todos nos juntamos y nuestras ideas expresamos.
Juntos hemos aprendido y hemos pasado momentos muy divertidos.

Poc més es pot afegir a una activitat en la qual tothom és feliç de
participar-hi, tothom hi aprèn i tothom rep motivacions i satisfac-
cions personals.

Mayte Ortega
professora del Centre Educatiu FAX
Anna Bonilla i Teresa Carmona
educadores del Centre Ocupacional Can Serra

4.11 ApS en bicicleta. El projecte Ho fem en bici?

Introducció

Portar la bicicleta a l'institut, fer-la part de la seva idiosincràsia, no ha estat només parlar-ne a les classes: ha significat pujar-hi els nois i les noies, i sortir al carrer, viatjar fins al camp, pensar en les muntanyes. Alhora, el vehicle els iguala i, de vegades, els ha donat l'excusa de poder ajudar els altres.

A l'Institut Torras i Bages, el projecte **Ho fem en bici?**¹ ha mogut objectius vinculats a la preocupació mediambiental,² amb arguments de mobilitat ben propers als conceptes de ciutadania i de civisme, envers l'acció social, amb intervencions en suport d'entitats d'atenció a la discapacitat, a la infància i a l'exclusió social. La bicicleta, artilugi polivalent, s'ha anat endinsant en el territori físic i virtual del centre, en aspectes molt diferents i insospitats, mostrant-se com a eina educativa de primer nivell i demostrant el seu potencial transformador. A través d'ella o per ella mateixa, hem desenvolupat projectes d'aprenentatge servei a la comunitat de diferent extensió, que han permès processos d'aprenentatge significatiu en alguns grups del centre. Quines altres eines permeten a l'escola una acció semblant? És difícil trobar-ne d'altres.

Què entenem per aprenentatge servei?

El aprendizaje-servicio es una propuesta educativa que combina procesos de aprendizaje y de servicio a la comunidad en un solo proyecto bien articulado, en el cual los participantes se forman al implicarse en necesidades reales del entorno con la finalidad de mejorarlo.

Des d'aleshores, doncs, hem anat construint un projecte de promoció de la bicicleta com a transport sostenible, treballant en diferents plans. Les *bici-rutes* (1) han estat l'element més distintiu:

---

¹ AGUSTÍ, J (2013): <http://torrasibages.ning.com/group/espai-bicicleta>

² BATLLE, R (2013): *El aprendizaje-servicio en España. El contagio de una revolución pedagógica necesaria*, PPC, pàg. 20.

112) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

disseny i ús de rutes en bicicleta per a visites escolars d'indrets culturals i naturals. Les *bici-passejades* (2) han marcat els inicis de l'ocupació del territori en el sentit físic: realització i suport de bicicletades pròpies i alienes. El *bici-reparem* (3) és el treball més complex però necessari de tot el conjunt: la constitució d'un servei de mecànica de la bicicleta que ha anat evolucionant des de la revisió bàsica fins al reciclatge de bicicletes velles de l'actualitat. La *bici-mobilitat* (4) constitueix el moll teòric de l'os del projecte: xerrades, tallers i unitats didàctiques que emplenen de contingut les activitats d'ús de la bici. La *bici-escola* (5) és la part més deficitària del sistema: un element necessari per portar a terme, de manera inclusiva, activitats amb tota mena d'alumnat i usuaris, però que requereix més infraestructura i recursos humans dels que en aquest moment tenim. La *bici-xarxa* (6), finalment, ha esdevingut un mòdul essencial per al desenvolupament del projecte: la nostra presència en diferents fòrums de difusió, d'informació i de formació ens ha permès posicionar-nos en el sector i passar a ser agents difusors d'experiències.

El projecte començà el 2008, amb les celebracions del 40è aniversari de la fundació de l'institut; anteriorment no hi havia hagut cap activitat relacionada amb la bicicleta, ni en l'àmbit educatiu de l'institut ni en l'àmbit sociocultural de l'entorn del centre. La meua iniciativa personal d'emprar la bici per anar a la feina, durant els anys anteriors, va derivar en el descobriment del seu potencial educatiu i de la necessitat de programes de formació d'usuaris responsables i compromesos amb el procés de ciclització que les grans ciutats i les conurbacions espanyoles porten a terme des del 2005, aproximadament. Els equips directius que han governat el centre han avalat aquest procés, integrant-lo en diversos plans de treball. Aquesta inquietud va confluïr amb les iniciatives d'altres entitats o empreses que també treballaven en aquest tema; cal destacar, especialment, la inquietud i el suport de l'Àrea de Medi Ambient i la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de L'Hospitalet, la col·laboració de la Unitat Ciclista de la Guàrdia Urbana d'aquest municipi, les orientacions del Bicicleta Club de Catalunya, l'assessorament de l'empresa social Biciclot, la formació i les donacions de la Fundació Marianao, i la promoció del Centre ApS de la Fundació Jaume Bofill.

Pel que fa a la metodologia ApS, hi va arribar sense fer soroll. I és que la bicicleta té les millors característiques per esdevenir un mitjà de transmissió ideal de serveis a la comunitat. Genera múltiples necessitats en usuaris i en l'entorn. Permet transmetre i compartir coneixements de diferents destreses: conduir-la a diferents nivells de destresa, reparar-la, orientar-se, emprar-la amb seguretat, etc. Ella mateixa, físicament, esdevé material de préstec, de donació, de cessió, per compartir, per aparcar, etc. És motiu de reflexions sobre sostenibilitat, energia, medi ambient, igualtat social, urbanisme, etc.

Els actors i les sinergies

Tot aquest treball ha vinculat enormement el nostre centre amb els agents de l'entorn. La relació dels agents bàsics per a la tasca docent, de la Comissió Socioeducativa (EAP, Serveis Socials, POA, Absentisme Escolar, etc), promocionada per l'Ajuntament per l'atenció de casos de necessitats educatives especials (discapacitats d'aprenentatge, situacions de risc social, necessitats econòmiques) s'ha ampliat amb la relació amb els agents necessaris per a la intervenció de la bicicleta a l'institut i als afores: Guàrdia Urbana, Pla Educatiu d'Entorn, Centre Promotor ApS, Agenda 21 Escolar i el Grup de Treball d'Educació Mediambiental de L'H., Àrea d'Esports, Servei Educatiu (CRP), AMPA, Associació La Saboga, Associació Tallers Bellvitge i l'Esplai Can Vidalet i Pubilla Cases. En tots els casos, la bicicleta ha estat l'element de sinèrgia que ha permès superar, en alguns casos, diferències i separacions inicials, fins al punt d'establir relacions de col·laboració i de suport molt estretes en aquests moments. Pel que fa a l'alumnat està estretament relacionat a la unitat de Diversificació Curricular anomenada Aula Oberta, agrupació específica per ajudar els alumnes a assolir l'èxit escolar, tot superant l'ESO. Dedicava 10 hores aproximadament d'aprenentatges pràctics, relacionats amb oficis, de caire preprofessionalitzador. L'alumnat hi participa en el projecte en qualitat de monitor o de tallerista: aprèn conceptes alhora que es responsable d'oferir un bon servei a la comunitat.

En el cas de la Guàrdia Urbana, els processos de maduració dels respectius projectes, relacionats amb la bicicleta, han estat

paral·lels: la inicial desconfiança i restricció de la Pedalada del 2008 ha evolucionat a un treball en equip, institut-unitat ciclista de la policia local, en perfecta coordinació per a la ruta al Delta del Llobregat del 2014. Totes dues propostes han crescut amb objectius propis però amb un treball sobre el territori conjunt. L'Agenda 21, a través del Grup de Treball d'Educació Mediambiental, ens ha confiat el lideratge en les accions de mobilitat vinculades a l'àmbit escolar (participació en trobades ciutadanes i escolars, vinculades al transport sostenible) i, per l'empremta de les nostres activitats en l'espai del riu Llobregat, ha volgut que coordinem la proposta col·laborativa, en l'àmbit municipal, de l'"apadrinament del riu" per part de gran part de les entitats de la ciutat.³ Els serveis, que es vinculen a la metodologia de l'aprenentatge servei (ApS) (Pla Ed. d'Entorn, Servei Educatiu, Centre Promotor i Esplai Pubilla Cases-Can Vidalet) en el municipi, ens han portat al reconeixement d'una identitat que inicialment desconeixíem, amb formació, suport i reconeixement: som transmissors d'uns serveis a tercers que ens permeten construir ensenyaments, desenvolupant projectes propis. L'Àrea d'Esports, que va restar desvinculada del projecte fins a l'any 2012, treballa ara conjuntament amb nosaltres per a la consecució de la bicicletada del Dia de la Bici, en el marc de la Festa de la Primavera de l'Ajuntament, comptant amb el suport del nostres alumnes com a suport mecànic. Darrerament, La Saboga compta amb la nostra experiència per participar en la Festa de la Llum, donant formació als visitants que la visiten. Els Tallers Bellvitge, entitat d'atenció al discapacitat psíquic i amb interès per la bicicleta, ens ha ofert la possibilitat de treballar en equip amb els seus professionals, amb la mediació de la Guàrdia Urbana, tot promocionant l'ús de la bicicleta ordinària i adaptada en el barri de Bellvitge, amb activitats dissenyades per als usuaris d'aquest CET. L'Esplai acceptà el repte de portar a terme un projecte ApS en coordinació amb l'institut, per tal de recuperar bicicletes velles.

El procés de formació i de treball compartit amb entitats i empreses d'altres indrets també ha estat determinant per a la consecució d'**Ho fem en bici?**. Els contactes inicials amb el Bicicleta Club

---

³ Blog *Apadrinament del Riu Llobregat* <http://elllobregat.blogspot.com>

de Catalunya (BACC), els anys 2009 i 2010, van permetre catapultar des de l'institut el projecte *Bicinstitut*⁴ d'aquesta associació de Barcelona: d'aquesta col·laboració neix el tarannà cívic i mediambiental de la nostra iniciativa al voltant de la bicicleta. Aquesta trobada porta també a una intensa relació amb el projecte *Biciboi* de la Fundació Marianao de Sant Boi de Llobregat, de la qual sorgeixen diversos intercanvis: el més notable esdevé el préstec de bicicletes per a sortides en les rodalies de la Fundació i, finalment, la donació de quinze bicicletes. Novament, el BACC,⁵ va coincidir amb nosaltres el 2013, en la necessitat de fer xarxa d'experiències educatives al voltant de la bici: va néixer, sota l'empareda de la Generalitat de Catalunya, *Educabici*, amb la voluntat cercar un model de projecte que permetés el desenvolupament ordenat de noves iniciatives en aquest àmbit. En aquest procés, la cooperativa Biciclot ha jugat també un paper molt important: ens va subministrar bicicletes de lloguer i serveis de guiatge en els primers anys. Les seves orientacions, però, sobre com fer sostenible un projecte d'aquesta mena i sobre la idoneïtat de fer-lo arribar a tota la comunitat educativa han estat cabdals en la seva progressiva definició. En aquest sentit, en els darreres anys hem passat a contractar-los serveis de formació en mecànica de la bicicleta, orientats al reciclatge i la recuperació de bicicletes velles.

En el marc del propi institut, la bicicleta encara no és vista pel professorat com a una eina de caire general, sinó que resta emmarcada en usos esportius i d'activitat física. El caràcter transversal del projecte ha vinculat especialment els Departaments de Ciències Naturals i d'Educació Visual i Plàstica.

El nostre ApS

Podem definir l'aprenentatge servei que fem en aquest projecte seguint el patró⁶ de raons que justifiquen la idoneïtat i els beneficis per desenvolupar activitats basades en aquesta metodologia.

⁴ BACC (2009): *Amb bici a l'institut*

⁵ BACC (2012): <http://educabici.bacc.cat/>

⁶ BATLLE, R (2013): *El aprendizaje-servicio en España. El contagio de una revolución pedagógica necesaria*, PPC, pàgs. 25-26

116) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

- a Recupera el sentit social de l'educació, perquè atén sectors amb dificultats basades en les seves capacitats (bici-escola, amb disminuïts intel·lectuals de Tallers Bellvitge), en la seva situació socioeconòmica (*bici-passejades*, alumnat i joves amb nul o escàs accés a aquest vehicle); i amb risc d'exclusió social (alumnat i joves sota el seguiment de la comissió socioeducativa del Pla Educatiu d'Entorn).
- b Prepara una ciutadania més democràtica i participativa, perquè els joves formats amb aquest ApS, els fa responsables d'un banc de bicicletes col·lectiu, orientat a l'ús de tots els membres de la comunitat educativa i, fins i tot, objecte de cessió i de donació a d'altres usuaris externs (*bici-rutes* i *bici-reparem*). Són usuaris responsables de vehicles que no són seus, que comparteixen amb altres i dels quals ells mateixos en poden gaudir.
- c Dóna valor a l'ètica que té cura dels altres, posant de relleu les relacions personals i el desig de millorar la vida dels altres. Posa els joves en contacte amb iguals o amb altres grups, i els demana, per efecte del servei que porten a terme, que posin en funcionament tots els recursos de la seva empatia, pensant més en l'altri que en ells mateixos. Aquesta situació es dóna especialment en els moments de guiatge, ensenyament o acompanyament (*bici-escola*, *bici-rutes* i *bici-passejades*).
- d Augmenta la cohesió de municipi, fent treballar en xarxa a diverses entitats i agents en condició d'igualtat. L'atenció de les necessitats detectades en activitats relacionades amb la bicicleta sovint comporta l'acció de diferents actors, que complementen les seves capacitats, moguts per un objectiu altament humà i amb voluntat de millora. Mestres, policies i educadors especials treballen junts en l'activitat de bici-escola del projecte Pedalem junts. Mestres d'aula necessiten la formació de mestres de taller per poder atendre les necessitats mecàniques de la flota de bicicletes del centre. Mestres que apliquen les normes de seguretat vial en bici-passejades, al costat de la policia local.
- e Promociona les accions de voluntariat, donant a conèixer iniciatives paral·leles als ApSs, a les quals els alumnes s'afegeixen més enllà de les sessions escolars de servei en què

han col·laborat. Alumnes de *Pedalem junts* que volen estendre la seva atenció als usuaris més enllà del seu horari i del tema de la bicicleta.

- f Permet barrejar els continguts de caràcter cognitiu (mecànica de la bicicleta i continguts curriculars relacionats amb l'ús d'aquest vehicle) amb aspectes actitudinals de l'aprenentatge. Les rutines de la pràctica de les bici-rutes conjumina dinàmiques de grup, de responsabilitat en la seguretat de la circulació, de respecte als altres usuaris de la via, amb els temes propis de la sortida (exposicions, museus, espai natural, etc.).
- g Motiva els joves que aprenen amb aquesta metodologia, perquè dona sentit als seus aprenentatges o els dota d'una càrrega emocional, que ajuden a fixar-los en la seva memòria vital. La reparació ràpida d'un alumne mecànic d'una bicicleta en la cua d'una bici-passejada referma les destreses treballades i les consolida en la seva pròpia història d'aprenentatge. El gaudi d'una circulació en grup i segura en bicicleta fins al riu fixa la seva percepció de l'espai del seu entorn, de la geografia més immediata.
- h Reforça altres pràctiques i metodologies existents al centre, que, com l'ApS, volen millorar la qualitat de l'ensenyament. Aquesta, a més, obre el centre a l'entorn, mostrant-lo capaç de generar-hi canvis i donant als mestres un lideratge i un paper de dinamitzador social. Les bicicletes han estat aquest revulsiu, tot coincidint amb els beneficis estructurals d'un Pla Estratègic de millora de centre. El moviment de les bicicletes ha estat un exemple del moviment de l'Institut (el eslògan "El Torras es mou" n'és una mostra) envers a canvis que encara s'estan produint. La dinamització social d'aquest i d'altres ApS i projectes de millora han estat un bon mur de contenció de les dificultats i de les amenaces que també s'han viscut paral·lelament. L'obertura que ha permès aquests serveis posen al centre al davant d'altres necessitats, d'altres reptes: la participació de les famílies i l'atenció d'algunes de les seves necessitats en el procés educatiu. La bici-escola, treballada en xarxa amb l'AMPA i amb el suport d'alguna altra institució o associació, és un projecte futur que de ben segur que podria beneficiar el centre en la línia de comunicació amb les famílies esmentada.

118) APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

- i Impulsa la visió d'emprenedoria dels joves, mostrant serveis que han i hauran de ser dinamitzats per nous perfils professionals, combinació de diferents formacions mitjanes i superiors, que treballin en equips multidisciplinars. El guiatge de grups i la reparació de bicicletes, unit amb coneixements de treball o educació social i en el lleure, per exemple, se'ls transmet com a model de nou dinamitzador en les sessions de servei que realitzen en les bici-rutes i en les bici-passejades.
- j Millora la reputació social de l'adolescent i del jove, sovint carregada de valors negatius a través d'altres mecanismes de difusió social. Els nois i les noies mostren importants dosis de paciència, d'empatia, de responsabilitat, de bons hàbits davant dels receptors del seu servei i dels agents intermediaris. Les sessions de bici-reparem al carrer, en horari extraescolar, en el marc de la Setmana de la Mobilitat Segura i Sostenible, sorprenen a molts usuaris no només per la capacitat motriu-cinestèsica dels joves sinó per l'alta intel·ligència interpersonal que han desenvolupat. Les sessions, més didàctiques, per a nens i nenes en la Cloenda de l'Agenda 21 Escolar, són trobades amb el mateix resultat.

Les activitats

Les activitats han crescut espontàniament o s'han programat de manera sistemàtica: totes, però, sorgeixen al voltant de l'interès central del projecte: promocionar la bicicleta com a transport sostenible en l'àmbit escolar. En farem ara, doncs, un recull històric:

2008, I Pedalada Escolar de Sant Jordi (L'Hospitalet): primer concepte d'activitat de mobilitat urbana en bicicleta.

2009, *Bicicleta, Medi Ambient i Patrimoni*: primer nom per a un projecte de mobilitat sostenible en l'àmbit escolar; inici d'activitats formatives en mobilitat en diversos àmbits.

2009, Jornada de presentació de *Bicinstitut* (BACC): primer efecte sinèrgic de fer xarxa.

2009, I Pedalada Popular de Can Serra: intent d'estabilitzar l'activitat del 2008, com a proposta principal.

2009, I Pedalada Escolar de la SMSS: estabilització de l'activitat

del 2008 per part de l'Àrea de Medi Ambient de l'Ajuntament.

2010, I Itinerari al Delta del Llobregat: ruta estable al riu i al mar per al Treball de Síntesi de 3r ESO

2010, II Pedalada Escolar de la SMSS

2011, Inici de l'Aula - Taller de Mecànica de la Bicicleta

2011, II Itinerari al Delta del Llobregat

2011, III Pedalada Escolar de la SMSS

2012, *Ho fem en bici?*: segon nom per al projecte de mobilitat sostenible en l'àmbit escolar; reestructuració d'activitats formatives en mobilitat (bici-rutes, bici-reparem, bici-mobilitat, bici-escola, bici-xarxa, bici-passejades).

2012, I *Pedalem Junts*: primera definició d'un projecte ApS de bici-escola per a discapacitats psíquics.

2012, III Itinerari al Delta del Llobregat: aquesta ruta estable, canvia de marc i passa al currículum de Ciències Naturals.

2012, IV Pedalada Escolar de la SMSS.

2012, *Educabici*: primera definició, en bici-xarxa, del projecte Educabici, impulsat pel BACC (gestionat per Espai Tres).

2013, II *Pedalem Junts*.

2013, IV Itinerari al Delta del Llobregat.

2013, V Pedalada Escolar de la SMSS.

2013, I Taller de Reparació de Bicicletes al carrer (SMSS)

2013, I *Rebicicletes*: primera definició d'un projecte ApS de bici-reparem, amb joves de l'institut i de l'Esplai Can Vidalet-Pubilla Casas.

2014, V Itinerari al Delta del Llobregat.

2014 VI Pedalada Escolar de la SMSS.

2014 II Taller de Reparació de Bicicletes al carrer (SMSS)

(Des de 2009, Taller de Manteniment Mecànic de la Bicicleta (Cloenda A21 Escolar)

Les conclusions

La confluència de l'eina de la bicicleta i de la metodologia aprenentatge servei ha estat una conjuminació de l'alta intensitat en el procés d'evolució del nostre centre. Com hem expressat en aquesta descripció i argumentació, han estat dos factors de canvi que en-

120) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

cara no han fet més que començar. Han provocat noves situacions dins i fora del centre molt positives. Han obert línies de treball educatiu molt productives (bici-rutes, bici-passejades, bici-escola, bici-reparem, bici-difusió, bici-xarxa), que generen idees i projectes, alguns dels quals resten pendents de projecció en el futur.

L'emoció en el procés de l'aprenentatge fixa el coneixement, el desa entre els nostres recursos cognitius, i estimula curiositat, despertant la motivació per a nous aprenentatges. L'APS va del braç amb l'emoció. Sentir-se útil, ajudar d'altres -propers, millor-, descobrir capacitats pròpies fins ara desconegudes, demostrar que no som com es pensava, totes aquestes sensacions desemboquen dels emissors del servei, en donar-se als receptors. I, entre mig, l'aprenentatge brolla sense voler. Aquest principi, doncs, el valida com a metodologia de gran abast en territoris d'intensa diversitat educativa i/o de complexa cohesió social i econòmica.

Aquesta idoneïtat, però, no el fa generalitzable *per se*. La gestió dels projectes o de les activitats ApS és complexa, lenta i plena d'entrebancs. Els professionals de l'educació que el poden portar a terme en els ensenyaments reglats no sempre tenen la disposició anímica i la capacitat de formació necessària; no sempre disposen del temps que caldria per superar les fases de diagnòsi i de planificació necessàries per a portar a terme una bona experiència.

En aquests sentits, el projecte *Ho fem en bici?*, tot i que es demostra adient per a l'entorn en què ha nascut i acord amb necessitats del moment en què ens trobem, no obstant això, està necessitat de millores, que amb les estructures de treball dels centres en l'actualitat, no es podran realitzar amb facilitat. Les bicicletes han arribat per quedar-s'hi. Mostren una capacitat d'aprenentatge significatiu sense límits. El seu camí educador, però, haurà de ser lent, però constant.

Jaume Agustí

Cap d'Estudis i Professor de l'Aula Oberta
de l'Institut Torras i Bages

@aljaum

aljaum2@gmail.com

<http://camialegeu.wordpress.com>

DIRECTORI D'ENTITATS I ADMINISTRACIONS

ADREÇA WEB	DESCRIPCIÓ	NOM
http://www.ajuntamentdelespials.cat	Conjunt municipal de centres educatius d'infància	ÀREA D'ESPAI PÚBLIC, URBANISME I SOSTENIBILITAT Ajuntament de L'Espialde
http://www.ajuntamentdelespials.cat	Centre municipal d'obres i projectes educatius	RESIDORIA D'EDUCACIÓ Acompanyament de L'Espialde
http://www.ajuntamentdelespials.cat	Centre municipal de la seguretat ciutadana	ÀREA DE SEGURETAT, CONVIVÈNCIA I CIVILISME Ajuntament de L'Espialde
http://www.ajuntamentdelespials.cat	Centre municipal de l'espai i l'entorn urbà	RESIDORIA D'ESPORTS I JOUENCA Ajuntament de L'Espialde
http://www.ajuntamentdelespials.cat	Centre de recursos pedagògics de zona	CRP Servei Escola L'H
http://www.ajuntamentdelespials.cat	Associació de veïnats i parcel·lants	AVPA Jmg Tarras i Sagres
http://www.ajuntamentdelespials.cat	Mediació veïnal	LA BARÇA
http://www.ajuntamentdelespials.cat	Associació d'atenció a les dependències personals	TALLERS BELLVITGE Associació Ajuntament de L'Espialde
http://www.ajuntamentdelespials.cat	Empresa de serveis a la ciutadania	CLUB D'ESPORTS - Can Llers - Can Valls
http://www.ajuntamentdelespials.cat	Centre de promoció i desenvolupament d'interfències d'espai i entorn urbà	CENTRE PROMOTOR APS Fundació de la Zona Brull
http://www.ajuntamentdelespials.cat	Associació d'entorn veïnal	FUNDACIÓ MARIANAO
http://www.ajuntamentdelespials.cat	Associació de la història dels carrers i zones urbanitzables	ESQUELETA CLUB DE CATALUNYA (EACCC)

122) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

BICI-REPARM: "Relòccistes"

BICI-REPARM: en ruta

BICI-REPARM: en sala-taller

BICI-REPARM: en carrer

BICI-FASSEJADES

BICI-ESCOLA: "Pisatons juns"

BICI-RUTES

BICI-MOBILITAT

Ho fem en bici ?

INSTITUT TORRAS I BAGES
L'Hospitalet de Llobregat (Barcelona)

